

VERKOT SELVIKSI
Kartoitus Matinkylä–Olarin päiväkotien ja
lastensuojelun verkostotyöstä

Hanne Koski

Opinnäytetyö, syksy 2009

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä,
Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

lastentarhanopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Koski, Hanne. Verkot selviksi. Kartoitusta Matinkylä–Olarin päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyöstä. Helsinki, syyskuu 2009, 76 sivua, 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa Matinkylä–Olarin päiväkotien ja lastensuojelun välistä verkostotyötä. Aihe tarkennettiin verkostotyön dokumentointiin ja vastuukysymyksiin, joissa toimijat olivat huomanneet jo aiemmin olevan ongelmia. Kartoituksen on tarkoitus toimia apuna kaikille verkostotyöhön osallistuville sekä apuvälineenä päivähoito- ja lastensuojelun verkostotyötä kehittäväälle työryhmälle.

Tutkimus oli triangulatiivinen, mikä tarkoittaa kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusmetodin yhdistämistä samassa tutkimuksessa. Aineisto kerättiin kahden erilaisen kyselyn avulla. Päiväkodin johtajat ja sosiaalityöntekijät vastasivat avoimeen kyselyyn ja päiväkotien kasvatusvastuullinen henkilökunta strukturoituun kyselyyn.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että verkostotyön molemmat osapuolet kaipasivat lisää yhteisiä kokoontumisia, joissa lasten ja perheiden tilanteita voitaisiin käsitellä. Säännöllisempää yhteistyötä puoltaa tutkimustulosten mukaan myös se, että päivähoito- ja lastensuojelun työntekijät kertovat olevansa toisilleen vieraita ja siksi yhteistyö on kankeaa ja yhteydenottamisessa on puolin ja toisin liian korkea kynnyks.

Vastuunjako oli tulosten mukaan hankalaa katkonaisen viestinnän, harvojen tapaamisten sekä eriäväisten toimintatapojen vuoksi. Haasteita päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyöhön tuo myös kysymykset vaihteluvälisyydestä. Verkostotyöskentely kaipaa avointa vuorovaikutusta, sujuvaa viestintää ja toimintatapojen yhtenäistämistä.

Asiasanat: Verkostotyö, päivähoito, lastensuojelu, dokumentointi, vastuukysymykset, viestintä, teemoittelu.

ABSTRACT

Koski, Hanne

A survey of multiprofessional networking between daycare and child welfare in Espoo.

76 p., 3 appendices. Language Finnish. Helsinki, Autumn 2009.

Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this study was to survey professional networking between daycare centers and child welfare in Espoo. Two main themes discussed in this thesis were documentation and responsibility issues in networking. Employees in daycare and child welfare have found these two themes most challenging in their multiprofessional teamwork.

The research was triangulative, qualitative and quantitative methods were both used. The day-care center leaders and social workers completed an open questionnaire and the rest of the staff in day-care centers completed a structured questionnaire. 13 subjects completed the open questionnaire and 40 completed the structured one.

The results of this study proved that both sides wanted more common meetings where issues concerning children and their families could be discussed together. Respondents also claimed that they did not know each other well, therefore more regular cooperation was recommended for improving networking.

The results also showed that there were difficulties in responsibility issues because of fragmented communication and differing procedures. The confidentiality code caused also confusion among networkers.

Results of this study may indicate that to be fluent, networking needs open interaction, functional communication and cohesive procedures. Every person participating in multiprofessional networking should take responsibility for successful cooperation.

This study can benefit the workgroup in Espoo whose mission is to improve networking between daycare centers and child welfare.

Keywords: networking, daycare, child welfare, documentation, responsibility issues, communication.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 PÄIVÄKOTI JA LASTENSUOJELU	8
2.1 Päiväkoti osana palvelujärjestelmää	8
2.2 Mitä on lastensuojelu?	10
2.3 Lastensuojelulaki	14
3 AIEMMAT TUTKIMUKSET	17
3.1 Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö.....	17
3.2 Kehittämisen kohteeksi yhteistyö	17
3.3 Puheeksiotosta eteenpäin.....	19
4 VERKOSTOTYÖ.....	20
4.1 Elämää verkostoissa.....	20
4.2 Vuorovaikutus ja viestintä verkostotyön haasteena	22
4.3 Verkostotyö – moniammatillista tiimityötä	24
4.4 Dialogisuus verkostotyössä.....	25
5 VASTUUKYSYMYKSET	29
5.1 Auttajaverkko solmussa – asiakas jumissa	29
5.2 Selkeä vastuunjako – edellytys laadukkaalle verkostotyölle	30
5.3 Roolien ja tilanteen määrittelyä	31
5.4 Verkostotyön työvälineiden esittely	33
6 DOKUMENTOINTI	36
6.1 Työ näkyväksi dokumentoinnin avulla.....	36
6.2 Dokumentoinnin haasteita.....	38
6.3 Dokumentointi päiväkodin ja lastensuojelun välisessä verkostotyössä.....	39
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	41
7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma	41

7.2 Aineiston keruu	41
7.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	44
7.4 Aineiston analysointi	45
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	47
8.1 Tulokset tutkimuskysymysten mukaan.....	47
8.2 Otteita kehittämispäivästä	59
9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	61
9.1 Tutkimustulosten tarkastelua – työkaluiksi avoin vuorovaikutus ja säännöllinen yhteistyö.....	61
9.2 Tavoitteeksi selkeä ja yhdessä sovittu vastuunjako	63
9.3 Aukoton dokumentointi – turva työntekijälle ja lapselle	65
9.4 Ajatuksia tutkimuksen tekemisestä	66
LÄHTEET	68

LIITTEET

LIITE 1: Kirje johtajille

LIITE 2: Strukturoitu kysely

LIITE 3: Avoin kysely

1 JOHDANTO

Lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (LsL 1 §). Vanhemmat tai muut huoltajat ovat lapsen hyvinvoinnin ensisijaiset turvaajat, mutta tärkeään rooliin monen perheen elämässä ovat yhteiskunnan muutoksien, kuten työelämän tehokkuuden ja vaativuuden lisääntymisen myötä astuneet myös eri alojen palveluntuottajat ja viranomaiset. Lapsen edun turvaaminen sekä perheen haasteellisen elämäntilanteen ratkominen edellyttää sujuvaa ja laadukasta yhteistyötä ja verkostoitumista eri toimijoiden, kuten tässä tutkimuksessa käsiteltävien päivähoiton ja lastensuojelun välillä.

Monenlaisista kehittämisyrityksistä huolimatta päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyö ei vieläkään toimi sujuvasti kaikilla pääkaupunkiseudun alueilla, vaikka lähtökohdat yhteistyölle ovat monesti paremmat, kuin esimerkiksi harvemmin asutuilla alueilla, muualla Suomessa. Syitä erilaisten yhteistyömuotojen, kuten verkostotyön toimimattomuuteen on varmasti monia. Työmäärä voi olla sekä päivähoiton että lastensuojelun puolella ylimitoitettua henkilöstöön nähden, jolloin verkostotyön suunnitteluun ja toteuttamiseen ei jää riittävästi aikaa. Sujuvaa verkostotyötä voi estää myös toimijoiden välisen dialogisuuden eli vastavuoroisen, avoimen ja ymmärryksen tähtäävän keskustelun puute. Voi myös olla, että toimijoiden päämäärät ovat erilaiset tai että yhteiset pelisäännöt puuttuvat.

Koko maailmassa vallitseva talouden taantuma, jota on verrattu reilun kymmenen vuoden takaiseen sekä 1930-luvulla olleeseen rajuun taloudelliseen ahdinkoon, tekee tästä tutkimuksen aiheesta ajankohtaisen ja mielenkiintoisen. 1990-luvun lama kasasi sosiaalipalveluihin suuria haasteita resurssien hupertessa samanaikaisesti kun asiakasmäärät kasvoivat huimaa vauhtia. Puhutaan myös siitä, että edellisestä lamasta ei ole vielä edes toivuttu sosiaalipalveluissa, kun seuraava lama on jo silmien edessä. (Kääriäinen 2003, 3.) Jos samansuuntaisia muutoksia asiakasmäärissä ja resursseissa on nyt nähtävissä, on erityisen tärkeää sekä palveluntuottajien että asiakkaiden näkökulmasta, että viranomaisyh-

teistyö on sujuvaa. 2000-luvulla sosiaalipalveluiden tilannetta pahentaa vielä pätevien työntekijöiden puute sekä pätkätyöt.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella huolen puheeksioton jälkeistä toimintaa vastuukysymysten ja dokumentoinnin osalta, kun lastensuojelun asiakasprosessi käynnistyy ja jatkuu. Näkökulmana on osa-alueiden kehittäminen sujuvamman yhteisviestinnän kautta. Työyhteisöissä ja verkostoissa tapahtuva tiedonmuodostus ja tiedonkulku, kuten dokumentointi ja vastuunjako tulisi tapahtua avoimessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa (Kääriäinen 2003, 23).

Tämä aihe nousi Marina Primiettan (Primietta 2007) tekemän tutkimuksen pohjalta ja hänen päiväkodinjohtajana ja Matinkylä–Olarin päivähoitoalueen lastensuojelun yhdyshenkilönä saamistaan kokemuksista, joiden mukaan päiväkotien ja lastensuojelun työntekijöiden yhteistyö ei ole sujuvaa ja epäselvyyksiä ilmenee monella osa-alueella. Primietta toimi tässä opinnäytetyössä myös työelämänyhteistyökumppanina. Tutkimuksen aiheeksi rajautunut laajahko kokonaisuus nousi myös työyhteisöissä heränneistä kehittämistarpeista sekä ajatuksistani, että verkostoissa tapahtuvaa tiedonmuodostuksen ja tiedonkulun kokonaisuutta on hankalaa pilkkoa osiin, ilman että jokin merkittävä osa-alue jäisi huomioimatta. Jotta Matinkylä–Olarin päiväkodit ja lastensuojelun työntekijät konkreettisesti hyötyisivät tutkimuksesta, pidin tärkeänä tarkastella dokumentointia ja vastuunjako vuorovaikutuksen ja viestinnän näkökulmasta. Aiheen valintaan vaikutti myös suuri kiinnostukseni lastensuojelutyötä sekä eri organisaatioiden välillä tehtävää yhteistyötä kohtaan. Opinnäytetyön aiheita rajattiin myös niin, että se soveltuu sosionomin (AMK) tutkintoon liitettävään lastentarhanopettajan virkakelpoisuuteen.

2 PÄIVÄKOTI JA LASTENSUOJELU

2.1 Päiväkoti osana palvelujärjestelmää

Päiväkodit ovat Suomessa osa julkista palvelu- ja hyvinvointijärjestelmää ja yksi merkittävistä lapsuuden kasvuympäristöistä. Suurin osa suomalaisista lapsista viettää ainakin osan lapsuuttaan päiväkodissa ennen koulutien alkamista. Päiväkodissa kiteytyvät lapsen kasvu ja kehitys kohti ehyttä aikuisuutta, sekä työntekijät kasvun, kehityksen ja vanhemmuuden tukijoina. (Karila & Nummenmaa 2001, 7–12.) Koivunen luokittelee laajasta näkökulmasta katsottuna päiväkotien yhdeksi tehtäväksi myös lasten ja perheiden hyväksi tehtävän verkostotyön, jota tehdään eri toimijoiden kanssa tilanteesta riippuen. Toimivan verkostotyön tulisi näkyä päivähoidossa verkoston osapuolien päällekkäisen työn ja lasta koskevien ristiriitaisten viestien poistumisena. (Koivunen 2009, 1–13.)

Päiväkotien tehtävää ohjaa päivähoitolaki, jonka mukaan päivähoidon perustehtävänä on tukea koteja näiden kasvatustehtävässä ja samalla tukea lapsen kehitystä kohti tasapainoista ja hyvinvoivaa persoonaa. Päiväkoti on vuorovaikutuksellinen yhteisö, jolla on kasvatuksellisia tavoitteita. Jotta nämä tavoitteet toteutuvat, tarvitaan yhteisiä ja selkeitä toimintamalleja niin päiväkodin sisällä, kuin ulkopuolisten yhteistyökumppanien kanssa toimittaessa. (Haapamäki, Kaipio, Keskinen, Uusitalo & Kuoksa 2000, 26.)

Päiväkoti on moniammatillinen työympäristö. Tällainen eri koulutustaustaisten ammattilaisten tietotaidon hyödyntäminen samassa työympäristössä on välttämätöntä, sillä päiväkodilla katsotaan olevan sekä sosiaalis-hoidollinen että pedagogis-opetuksellinen tehtävä. Toisena moniammatillisuus ilmenee päiväkoedeissa yhteistyönä muiden lasten ja perheiden kanssa työskentelevien yksiköiden, kuten lastensuojelun, koulun tai neuvolan kanssa. Perheiden elämäntilanteiden muuttuessa yhä moniulotteisemmaksi eri palveluyksiköiden on täytynyt lisätä yhteistyötä tarvittavien tukiverkostojen rakentamiseksi. Tällöin voidaan puhua myös verkostojen ja organisaatioiden yhteisestä ongelmanratkaisusta,

jaetusta asiantuntijuudesta sekä rajojen ylityksistä. (Karila & Nummenmaa 2001, 22–23.)

Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painotetaan verkostoyhteistyön merkitystä. Päivähoitotoiminta on nykyisin monimuotoista varhaiskasvatusta, jossa liittyvät yhteen monet erilaiset lasta ja perhettä tukevat palvelut, kuten opetus-, sosiaali- ja terveystoimi. Yhtenä keskeisenä tavoitteena päivähoitotoiminnan ympärillä olevalla verkostoyhteistyöllä on mahdollisimman varhainen puuttuminen erilaisissa riskitilanteissa, jotka koskettavat lasta ja perhettä. Erityisinä yhteistyökumppaneina mainitaan esimerkiksi lastensuojelu ja perheneuvola, joiden kanssa tulee olla selkeät ja yhdessä sovitut yhteistyökäytännöt, jotka palvelevat lapsen etua. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10.) Espoon kaupungin valtuusto on kiinnittänyt huomionsa verkostotyön toimivuuteen ja esittänyt vuonna 2007 suomen- ja ruotsinkielisen päivähoiton järjestämiselle strategiset linjaukset, joita toteutetaan vuosina 2007–2012. Yhtenä viidestä linjauksesta esille nostetaan päivähoiton yhteistyö eri tahojen kanssa. Ensinnäkin linjauksessa todetaan, että yhteistyössä tulee toteutua moniammatillinen työote. Toiseksi uusia yhteistyömuotoja etsitään ja vanhoja kehitetään toimivammiksi. (Espoon kaupungin valtuusto 2007.)

Päiväkodin yksi merkittävä tehtävä on kotikasvatuksen ja vanhemmuuden tukeminen ja samalla se toimi ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna. Viimeisten reilun kymmenen vuoden aikana on kuitenkin huomattu, että kasvatusvastuu on siirtynyt yhä enemmän yhteiskunnan tehtäväksi. Yhtenä syynä tälle muutossuunnalle pidetään nopeita kulttuurisia ja yhteiskunnallisia muutoksia. Päiväkodin ollessa monelle perheelle lähes päivittäinen kontaktipinta, nämä muutokset ovat merkittäviä myös päiväkotityön ja varhaiskasvatuksen näkökulmasta. (Karila & Nummenmaa 2001, 16–17.)

Perhettä pidetään yhteiskunnan perusyksikkönä, joten myös perhettä koskevia mahdollisia muutoksia ja haasteita voidaan pitää yhteiskunnallisena huolena ja siten myös eri ammattilaisten ja viranomaisten huolena. Tärkeää olisi löytää kuitenkin oikea paikka sille, missä kohden kulkee perheiden yksityisyyden raja ja missä kohden yhteisöllisyyden ja yhteiskunnallisen huolen nimissä voidaan

puuttua perheiden elämään. Se, että perheiden elämäntilanteet muuttuvat, on väistämätöntä, muttei välttämättä huolta herättävää. Olennaista on kuitenkin keskittyä siihen, miten näissä muutostilanteissa eri ammattilaiset toimivat yhdessä ja erikseen.

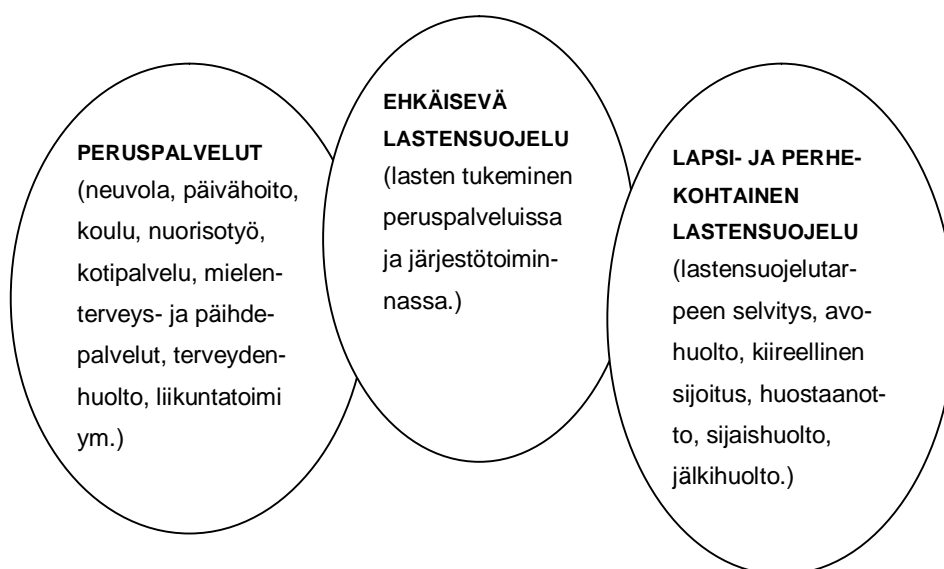
Päiväkoti on merkittävä osa monen suomalaisen lapsiperheen arkielämää ja sen vuoksi on tärkeää panostaa päiväkotihoidon laatuun, kehittämiseen, organisointiin sekä työntekijöiden ammattitaitoon. Perinteisen hoidollisen tehtävän lisäksi päiväkodit ovat yhä enemmän myös merkittävä lastensuojelun yhteistyökumppani. Yksi keino päiväkotityön laadun parantamiseen on verkostotyön sujuvaksi tekeminen eri sidosryhmien, kuten lastensuojelun kanssa. Kun päiväkodin ulkopuoliset yhteistyökuviot ovat kaikille selkeät ja hyvin organisoidut ja henkilökunnalla on hyvät valmiudet toimia lastensuojelutarpeen ilmetessä, jää henkilökunnalle enemmän aikaa ja energiaa keskittyä lapsiryhmässä olemiseen ja muuhun päiväkodin sisäiseen työskentelyyn. Lapsen edun toteutumiseksi ja perheiden tukemiseksi näiden kahden toimijan yhteistyön tulisi olla sujuvaa ja saumatonta.

2.2 Mitä on lastensuojelu?

Suppeassa merkityksessä lastensuojelusta puhuttaessa tarkoitetaan perhe- ja yksilökeskeistä sosiaalityötä, jonka tarkoituksena on vaikeisiin elämän tilanteisiin joutuneiden perheiden tukeminen. Tällä tarkoitetaan muun muassa erilaisia tukitoimia, palveluohjausta, perheoikeudellisten asioiden käsittelyä ja tarvittaessa lapsen edun nimissä tehtäviä toimenpiteitä, kuten huostaanottoa tai lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle. Lastensuojelu tulisi kuitenkin nähdä laajemmassa mittakaavassa. Tällöin sosiaalityön lisäksi myös kaikki muut lapsen ja perheen elämään linkittyvät peruspalvelut, kuten neuvola, päivähoito ja koulu ovat osa lastensuojelua. Nämä toimijat ovat tärkeässä roolissa sekä ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä että lastensuojelun työntekijöiden yhteistyökumppaneina lastensuojelun asiakasprosesseissa. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 61.)

Lastensuojelu on vaativaa vuorovaikutustyötä, jossa pyritään turvaamaan lapsen edun toteutuminen tarjoamalla tukea vanhemmille ja lapsille. Lastensuojelusta tekee erityisen haastavaa tuen ja kontrollin läsnä oleminen yhtä aikaa. Lastensuojelussa tulee lähteä kunnioittavasta vuorovaikutuksesta asiakasta kohtaan. Haastavuutensa vuoksi lastensuojelussa on hoidettava menestyksellä vuorovaikutus myös yhteistyökumppaneiden kanssa. (Tulensalo & Ylä-Herranen 2009, 22.)

Seuraava kuvio 1 selkeyttää lastensuojelun kokonaisuutta.

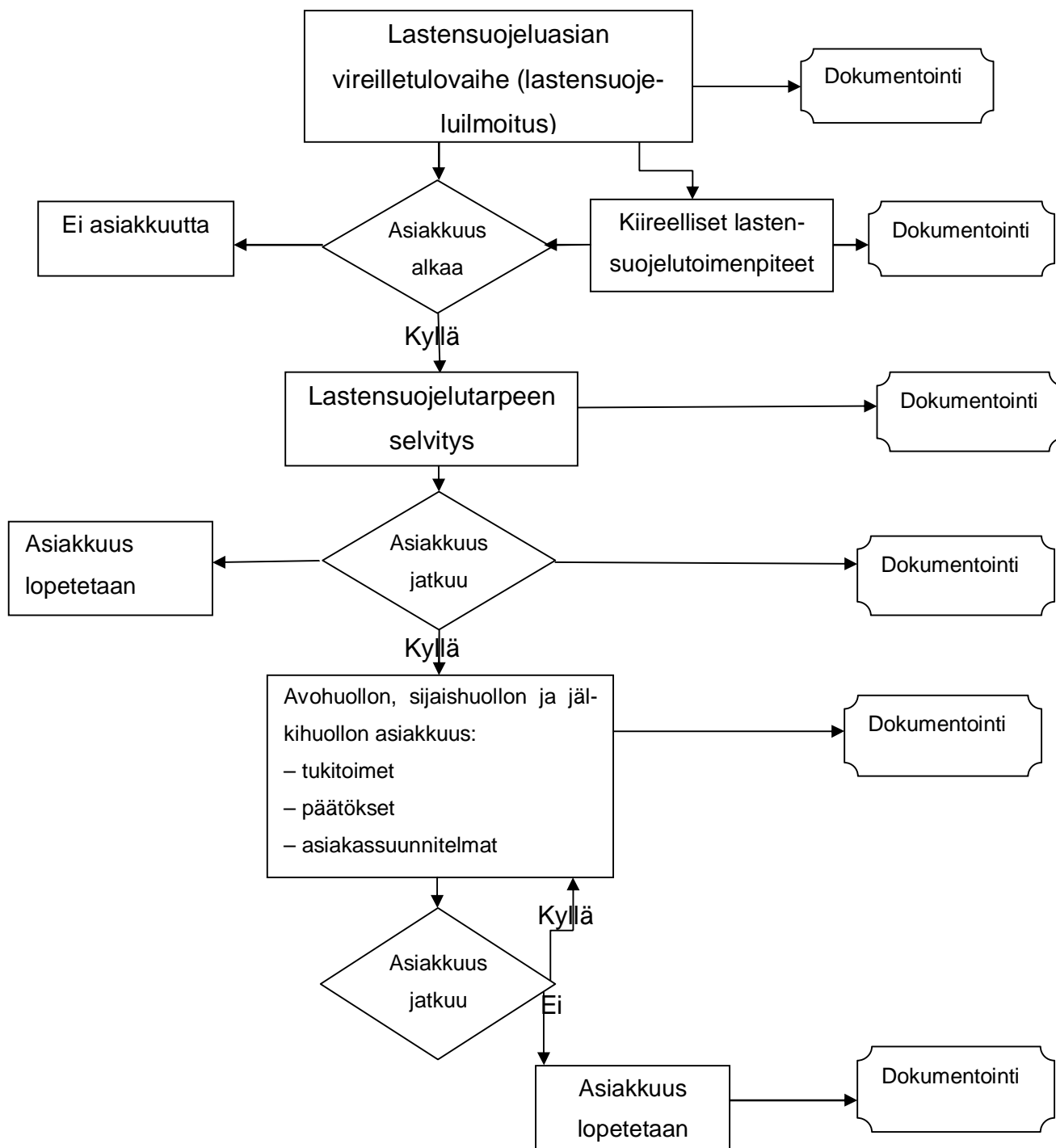

KUVIO 1. Lastensuojelun kokonaisuus (Taskinen 2007).

Lastensuojelu perustuu kansainvälisesti tunnustettuihin oikeuksiin, joita ovat mm. lapsen etusija erityiseen suojeluun, oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. 2000-luvulle tultaessa on alettu puhua lapsilähtöisestä toiminnasta, lapsen edun ensisijaisesta tavoittelemisesta ja lapsen äänen kuulemisesta. Näitä ajatuksia käsittelee myös uusi lastensuojelulaki, joka astui voimaan 1.1.2008. Lastensuojelussa joudutaan edelleen pohtimaan paljon ihmisoikeuksia, sillä lapsen ja aikuisen oikeudet ja edut ovat usein ristiriidassa keskenään. Lastensuojelussa lähdetään kuitenkin liikkeelle siitä ajatuksesta, että jos elinolosuhteet eivät

pysty vastaamaan kattavasti lapsen tarpeisiin, on yhteiskunnalla oikeus puuttua tilanteeseen lapsen edun nimissä. (Taskinen 2007, 19.)

Rousu ja Holma (2004a, 17–18) toteavat, että lastensuojelutyössä on tietynasteinen tilivelvollisuus tuloksellisuudesta toiminnan rahoittajille ja päätöksentekijöille. Ensisijaista on kuitenkin tuloksellisuusvelvollisuus eli tehokkaan ja tarvittavan tuen takaaminen lapsille ja perheille. Sen vuoksi lastensuojelutyötä siihen liittyvine sidosryhmineen on kartoitettava, arvioitava ja sitä kautta kehitettävä. Verkostotyö muodostuu lastensuojelussa erilaisten asiakasprosessien ympärille. Jokaisella lapsella ja perheellä on oma läheisistä ja ammattilaisista koostuva verkosto ja omanlainen asiakaspolku. Seuraava kuvio 2 esittää yksinkertaistettua mallia lastensuojelun asiakasprosessista. Kuvio auttaa hahmottamaan lastensuojelun asiakaspolulla olevia etappeja sekä tämän tutkimuksen toisen keskeisen teeman eli dokumentoinnin merkittävää roolia prosessissa.

KUVIO 2. Lastensuojeluasiakkuuden aloittaminen ja päättyminen (Kumpulainen 2008).

2.3 Lastensuojelulaki

1.1.2008 voimaan astunut lastensuojelulaki muodostuu 17 luvusta, kun vanha laki sisälsi 9 lukua. Uusi laki sisältää täsmällisempää tietoa siitä, miten erilaisissa lastensuojeluprosesseissa tulee toimia. Laki toi mukanaan paljon muutoksia ja tarkennuksia lastensuojelutyöhön. Lain tavoitteiksi on kirjattu muun muassa viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen, suunnitelmallisuuden kokonaisvaltainen vahvistaminen, oikea-aikaisen puuttumisen turvaaminen sekä tarvittavien tukitoimien ja palveluiden takaaminen sekä niiden vaikuttavuuden turvaaminen. (Saastamoinen, 2008.)

Esittelen tässä lastensuojelulain neljä pykälää, jotka liittyvät tutkimuksen aiheeseen eli lastensuojelun ja päiväkodin verkostotyöhön ja siinä ilmeneviin vastuukysymyksiin ja dokumentointiin. Lain kohdista on alleviivattu tutkimuksen kannalta olennaisimmat osat.

Päivähoito on lastensuojelun tärkeä yhteistyökumppani ja uusi laki vahvistaa ja velvoittaa tekemään yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Päivähoito toimii lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijana ja lain avulla pyritään vahvistamaan viranomaisten ja palveluntuottajien oma-aloitteisuutta tarjota apua riittävän varhain. (Räty 2007, 18.)

Vastuu lapsen hyvinvoinnista

Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään.

Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin.

Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Jäljempänä tässä laissa säädetyin edellytyksin lapsi voidaan sijoit-

taa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi. (LsL 2 §.)

Laissa on myös uusi pykälä moniammatillisen työskentelyn turvaamiseksi sekä viranomaisten yhteistyön lisäämiseksi ja kehittämiseksi.

Moniammatillisen asiantuntemuksen turvaaminen

Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta.

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi. (LsL 14 §.)

Uusi lastensuojelulaki vastuuttaa eri toimijoita, kuten päivähoiton henkilökuntaa aiempaa enemmän esimerkiksi ilmoitusvelvollisuus pykälän kautta, jota on laajennettu ja tarkennettu edelliseen lakiin verrattuna.

Ilmoitusvelvollisuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt sekä muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turvapaikan hakijoiden vastaanottotoimintaa tai hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat

olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (LsL 25 §.)

Lastensuojelulakiin on kirjattu uusi pykälä lastensuojeluasioiden kirjaamisesta. Tämä lain kohta edellyttää erityistä tarkkuutta ja lakisääteistä velvollisuutta dokumentoinnin osalta. Pykälä velvoittaa tekemään laajan selvityksen ja yhteenvedon lastensuojelutarpeesta, tarkat ja yksilöidyt merkinnät lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta, tarkkaa kirjaamista lapsen mielipiteistä ja niiden selvittämisen tavoista sekä asiakassuunnitelman laatimisen. Uusi pykälä kirjaamisesta velvoittaa myös päivähoiton henkilökuntaa aiempaa järjestelmällisempään ja tarkempaan asioiden dokumentointiin, sillä päivähoitossa tehtyjä havaintoja voidaan tarvita lastensuojelutoimenpiteitä suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa (Kääriäinen, Leinonen & Metsäranta 2007, 21.)

Asioiden kirjaaminen

Lastensuojelun työntekijöiden tulee merkitä lasta tai nuorta koskeviin asiakasasiakirjoihin lastensuojeluasian 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua vireille tulosta lähtien kaikki lapsen tai nuoren tarvitsemien lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen vaikuttavat tiedot sekä toimenpiteiden suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot.

Lastensuojelun asiakasasiakirjojen laatimisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. (LsL 33 §)

Nämä neljä edellä mainittua lastensuojelulain pykälää ohjaavat lastensuojelutyön piirissä tehtävää toimintaa viranomaisyhteistyön ja dokumentoinnin näkökulmasta. Lain avulla pyritään tehostamaan moniammatillista yhteistyötä ja takaamaan laadukkaita palveluja asiakkaille. Lain tavoitteet ovat ideaaliset ja tarkoituksenmukaiset, mutta toimivatko ja toteutuvatko nämä asetukset ja tavoitteet käytännössä päivähoiton ja lastensuojelussa.

3 AIEMMAT TUTKIMUKSET

3.1 Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyötä on tutkittu jonkin verran pääkaupunkiseudun eri alueilla (mm. Härkönen & Martikainen 2000; Ritamo & Vikman 1998), mutta myös muualla Suomessa (Mikkola & Raitanen 2001). Tämä kertoo teeman pitkäaikaisesta ajankohtaisuudesta ja kiinnostavuudesta. Matinkylä-Olarin alueelta yhteistyötä kartoittavaa tutkimusta ei ole tehty. Aiemmissä tutkimuksissa käytetään yleisesti termiä yhteistyö, eikä tarkenneta yhteistyön muotoa. Aiemmissä tutkimuksissa näkökulmana on usein päivähoidon henkilökunnan kokemukset yhteistyöstä, joten aineistokin on kerätty kyselyin tai haastatteluin vain päivähoidon henkilökunnalta. Useissa päivähoidon ja lastensuojelun välistä yhteistyötä käsitelleissä tutkimuksissa yhteistoiminta kohdennetaan vain tilanteeseen, jossa päivähoito toimii avohuollon tukitoimenpiteenä (ks. Härkönen & Martikainen 2000; Ritamo & Vikman 1998; Mikkola & Raitanen 2001.)

3.2 Kehittämisen kohteeksi yhteistyö

Härkösen ja Martikaisen (2000, 30–33) tekemän tutkimuksen tuloksista heijastuu vahva tarve päiväkotien ja lastensuojelun yhteistyön kehittämiseksi. Päivähoidon henkilökunta oli kuvannut yhteistyötä mm. riittämättömäksi ja sattumanvaraiseksi. Todettiin myös, että työntekijöillä oli puutteelliset tiedot ja taidot päivähoidossa lastensuojeluun liittyen ja yhteistyö jäi usein keskeneräiseksi, eikä asiaa saatu vietyä päivähoidon puolelta loppuun asti. Ongelmaksi koettiin myös se, että lastensuojelun resurssit kohdistettiin lähes kokonaan moniongelmaisiin perheisiin ja vähän tukea tarvitsevat perheet jäivät liiaksi taka-alalle. Tutkimuksessa todettiin kuitenkin, että päivähoidon toimiva yhteistyö lastensuojelun kanssa on tärkeää, ellei jopa elinehto päivähoitotyölle. (Härkönen & Martikainen 2000, 30–33.)

Ritamon ja Vikmanin tutkimuksen tulokset viittaavat samansuuntaisiin haasteisiin kuin Härkösen ja Martikaisen tutkimus. Ritamon ja Vikmanin tutkimuksessa puhutaan päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyön satunnaisuudesta. Toisaalta päiväkodin sisäinen tiedonkulku todettiin toimivaksi tiimityöskentelyn ansiosta. Osa haastateltavista koki tietonsa puutteellisiksi, mutta kertoivat myös saavansa apua ja konsultaatiota pyydettyä. Kokonaisuudessaan yhteistyö päivähoiton ja lastensuojelun välillä todettiin suhteellisen toimivaksi, sillä yhteistyö oli jatkunut samojen työntekijöiden kesken jo vuosia. Kehittämisehdotuksiksi annettiin selkeämpien ja yhteisten tavoitteiden asettamista sekä useammin pidettäviä tapaamisia. (Ritamo & Vikman 1998, 14–17, 19–20.)

Päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyötä käsittelee myös Mikkolan ja Raitasen teemahaastattelujen avulla tehty tutkimus päiväkotien ja lastensuojelun välisestä yhteistyöstä Porin alueella vuonna 2001. Heidän tutkimuksensa tuloksissa esitetään, että yhteistyö on pääsääntöisesti positiivista, mutta puutteita löytyy. Kehittämistä kaivataan päiväkodin ja lastensuojelun välisten asioiden suunnitelmalliseen kirjaamiseen, sillä ainakin päivähoiton puolella työnjaon linjauksissa ja suunnitelmissa on ilmennyt epäselvyyksiä. Päivähoiton työntekijät kaipasivat myös lisää koulutuksia lastensuojelun asioihin liittyen, sillä niistä on koettu olevan hyötyä. Yhteydenpito lastensuojelusta päiväkoteihin päin koetaan satunnaiseksi ja lastensuojelun työntekijät toteavatkin olevansa kuormitettuja ja vaikeasti kiinnisaatavissa. Yleisesti toivottiin puolin ja toisin avoimempaa ja rohkeampaa vuorovaikutusta sekä yhteydenottoja myös positiivisten asioiden merkeissä. (Mikkola & Raitanen 2001, 21–26, 30–36)

Seppänen tutki ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon lopputyössään lasten riskitekijöiden arvioimista ja hyvinvoinnin vahvistamista päivähoitossa ennen lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Tutkimuksen johtopäätöksissä todetaan, että päivähoiton asiakaskunnan moninaisuudesta johtuen uudet haasteet sosiaalipalveluissa ovat väistämättömiä. Sen vuoksi työskentelytapoja ja yhteistyömuotoja tulee kehittää. Muutosten hallinnassa avainasemassa ovat tutkimuksen mukaan verkostoituminen, avoin asiantuntijuus sekä lastensuojeluprosessien vahva johtaminen sekä päivähoiton että lastensuojelun puolella. Todetaan myös, että päivähoiton sekä lastensuojelun työntekijät tarvitsevat tietotaidon

päivittämistä keskinäisen yhteistyön tekemisessä ja perheiden vaikeiden elämäntilanteiden kohtaamisessa. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön tulisi olla säännöllistä ja joustavaa. (Seppänen 2008, 61–62.)

3.3 Puheeksiotosta eteenpäin

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyötä ennakoivaa huolen puheeksiottoa on tutkittu kehittämällä hankemuotoisesti huolen puheeksioton toimintamalli ja puheeksiottokansio Espoossa Matinkylä–Olarin päiväkoteja varten. Toimintamalli sisältää muun muassa erilaisia kaavioita ja lomakkeita, joiden avulla päivähoiton työntekijä voi jäsentää ajatuksiaan ja huoltaan lapsesta ja perheestä. Sen lisäksi kansio sisältää tietoa dialogisuudesta ja ohjeistusta vanhempien kanssa käytäviin keskusteluihin. Kansion lopussa on konsultointiyhteystiedot eli lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden, lasten neuvolan sekä perheneuvolan yhteystiedot. (Primietta 2007, 89.)

Syystä tai toisesta johtuen tätä tehtyä huolenpuheeksiottokansiota ei käytetä ja hyödynnetä Matinkylä–Olarin päiväkodeissa niin paljon kuin sitä voisi hyödyntää. Syynä siihen voi olla toimintamallin vieraus päiväkotien henkilökunnalle tai sellaisen ajan puute, jolloin kansioon voisi työaikana syvällisesti perehtyä. Voi myös olla, että koska kansio suunniteltiin vain yhtä päiväkotia varten, tieto ja materiaali eivät ole välttämättä levinneet vieläkään kaikkiin alueen päiväkoteihin. (Primietta 2009.)

4 VERKOSTOTYÖ

4.1 Elämää verkostoissa

Verkostot ovat uusvanha foorumi ja verkostoituminen perusinhimillinen ominaisuus (Juholin 2008, 75). Verkosto merkitsee erilaisten yhteiskunnallisten vuorovaikutussuhteiden muodostamaa kokonaisuutta. Verkosto kätkee käsitteenä sisälleen ajatuksen siitä, että ihmisten tulisi pyrkiä tulemaan toimeen keskenään, toimimaan yhdessä ja jakamaan tietotaitoa toisilleen. Verkostotyön keskiössä korostuu yhteistyön merkitys, yhdessä oppiminen sekä luovuuden ja tehokkuuden lisääminen. (Koskela, Koskinen & Lankinen 2007, 90.) On myös sanottu, että kun verkostoa lähdetään rakentamaan, jonkin haasteen ympärille on pohdittava kolmea tekijää: mikä on verkoston tarkoitus, sen vahvuus ja laatu. (Payne 2000, 97).

Jokainen ihminen kohtaa jokapäiväisessä elämässään erilaisia verkostoja, kuten läheisverkostoja ja työntekijäverkostoja. Moniammatillisen järjestelmän kehittyessä ihmisten tietotaitoa on alettu hyödyntää aikaisempaa enemmän omaa työyhteisöä laajemmalla alueella ja siitä on kehittynyt eri toimijoiden välinen verkostotyö nykyiseen muotoonsa. (Seikkula & Arnkil 2005, 7–9.) Alkujaan verkosto-käsite yhdistetään yhteiskuntatieteiden tutkija John Barnesiin ja hänen 1950-luvulla tekemiinsä tutkimuksiin. Legenda kertoo, että Barnes tarkkaili norjalaista kalastajayhteisöä kuivumassa olleen kalaverkon lävitse ja oivalsi samalla sosiaalisten suhteiden merkityksen ja yhteyksiä eri ihmisten välillä. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 215.)

Verkostoihin ollaan niin sanotusti suhteessa koko ajan, vaikka konkreettisessa vuorovaikutustilanteessa kaikki eivät olisikaan läsnä. Ammatillisessa verkostotyöskentelyssä, kuten päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyössä, asiakas tuo keskusteluun mukanaan mahdolliset toiset ammattilaiset, joiden kanssa hän on jo työskennellyt sekä omaa läheisverkostoaan. Työntekijä voi taas entisten kokemusten kautta tuoda esiin toisten työntekijöiden ja ammattilaisten ajatuksia ja asiakas voi viedä niitä ajatuksia eteenpäin taas toisille verkostossa mukana ole-

ville toimijoille. Työntekijäverkostot ovat taustalla läsnä myös eri toimenpideketjujen kautta. Yksi asiantuntija hoitaa yhden asiakasprosessin vaiheen ja ohjaa oman osuutensa päätyttyä seuraavan asiantuntijan luokse. Näin joudutaan toimimaan, kun kyseessä on moniulotteinen ongelma tai ongelmienvyyhti, jota ei pystytä rajaamaan selvästi yhden asiantuntijayksikön ratkaistavaksi. Verkostot muuttuvat ja niitä muutetaan asiakkaan tarpeiden mukaan. Muutosta tapahtuu myös uusien ja pidemmälle kehitettyjen työmuotojen kautta, jolloin jokaiselle asiakkaalle pyritään räätälöimään juuri hänelle sopiva verkosto. (Seikkula & Arnkil 2005, 7–10.)

Koskelan mukaan pienistä vuorovaikutuksessa olevista osista koostuvana verkostotyöskentely on nähty työvälteenä muuttuvan maailman ja vaihtuvien elämäntilanteiden hallitsemiseen (Koskela ym. 2007, 98). Lastensuojelutyö on vuosien aikana muuttunut eri toimijoiden väliseksi yhteistyöksi. Perheiden moniulotteisten elämän tilanteiden vuoksi lastensuojelun sosiaalityöntekijät eivät voi tehdä työtään enää yksin, vaan ympärille on kerääntynyt monipuolinen joukko eri alojen asiantuntijoita. Lastensuojelun voidaan sanoa avautuneen moneen suuntaan ja sen on ollut välttämätöntä verkostoitua palvelun laadun takaamiseksi. (Virtanen 1999, 24.)

Puhuttaessa lastensuojeluun liittyvästä verkostotyöstä, on haluttu yhdistää työntekijäverkostot ja niin sanotut läheis- ja yksityisverkostot ja kutsua niitä yhteisellä nimityksellä sosiaaliset verkostot. Lastensuojelun näkökulmasta ratkaisevinta on se, ketkä ihmiset pystyvät tietojensa, taitojensa ja resurssiensa puolesta ratkomaan lapsen ja perheen elämässä ilmenneitä ongelmia. Verkostossa voi siis olla yksityisiä ihmisiä, kuten sukulaisia tai ystäviä, jotka ovat mukana asiakkaan pyynnöstä tai omasta aloitteestaan. Heidän lisäksi verkostoon kytkeytyy työntekijöitä asiakkaan pyynnöstä, mutta myös pyytämättä, jos muiden ammattilaisten mielestä tilanne sitä vaatii. Lastensuojelussa käytettävän verkostotyön ja siinä mukana olevien sosiaalisten verkostojen yhteisenä tavoitteena tulisi olla voimavarojen etsintä apua tarvitsevan lapsen ja perheen tueksi. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 216–217.)

Tässä tutkimuksessa keskitytään ammattilaisten väliseen verkostotyöhön. On kuitenkin hyvä muistaa, että sujuva yhteistyö moniammatillisissa tiimeissä ja verkostoissa on edellytys sosiaalisten verkostojen maksimoidulle hyödyntämiselle. Lapsen sosiaalisen verkoston eli läheisten ihmisten on vaikea toimia hyödyllisenä voimavarana ja tukena perheelle, jos verkostossa mukana olevat työntekijät ovat epävarmoja toimintatavoista ja päätöksiä ei ole tehty yhdessä. Ammattilaisverkostojen sujumaton toiminta aiheuttaa haasteita myös perheille, joita pyritään tukemaan. Yhteisenä päämääränä ammattilaisverkostoilla sekä tuettavalla perheellä on itsenäisen ja tasapainoisen elämän saavuttaminen perheessä. Verkostotyön ollessa hidasta ja jäykkää, myös perheen prosessi hidastuu ja vaikeutuu. Lähtökohtana kun on se, että muutos kohti parempaa lähtee perheestä itsestään. Voimavaroja parempaan arkeen pyritään löytämään sekä ympärillä olevasta verkostosta että perheen sisältä.

4.2 Vuorovaikutus ja viestintä verkostotyön haasteena

Verkostotyön haasteeksi koetaan usein puutteellinen ja jäykkä vuorovaikutus toisten ammattilaisten kanssa. Jokaisella ammattikunnalla katsotaan olevan oma tapansa kommunikoida ja viestiä, mikä näkyy esimerkiksi ammattislangissa. Olisi kuitenkin tärkeää, että ammattilaiset eivät pitäisi oman alansa vuorovaikutusta liian erityisenä, jolloin verkostossa toimivien osapuolten voi olla vaikeaa saavuttaa yhteinen ymmärrys ja kieli. Mönkkönen toteaa, että vuorovaikutuksen lainalaisuudet tulevat samanlaisina esiin kaikilla elämän alueilla, sillä vuorovaikutus on ihmisten tapa jäsentää elämää kulttuurisessa ja yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Verkostotyössäkin on siis mahdollista saavuttaa yhteinen ja avoin vuorovaikutussuhde. (Mönkkönen 2007, 10–11.) Virtasen mukaan viranomaisten välisissä yhteistyötilanteissa esiintyy paljon myös erilaisia tunnelatauksia, toimintakulttuureita ja tulkintaongelmia. Tällaisten haasteellisten vuorovaikutustilanteiden välttämiseksi tulisi pyrkiä avoimuuteen, sillä se on tärkeä edellytys sujuvalle verkostotyölle. Lastensuojelutyössä avoimuudellekin on kuitenkin rajoitteensa vaitiolovelvollisuuden vuoksi, mutta rakentavaa verkostoitumista ei tapahdu ilman avoimuutta. (Virtanen 1999, 37.)

Erilaiset hankaluudet vuorovaikutuksessa näkyvät suoraan myös verkoston sisäisessä viestinnässä, jonka on todettu olevan yksi suuri puute lastensuojelun verkostoyössä 2000-luvulla. Kun viestintä ei ole sujuvaa, esiintyy verkoston toimijoiden keskuudessa epävarmuutta esimerkiksi vastuunjaossa, yhteisissä pelisäännöissä tai käytännön toiminnassa, kuten dokumentoinnissa. Sujuva verkoston viestintä motivoi ja sitouttaa työntekijöitä paremmin yhteistyöhön. (Rousu & Holma 2004a, 20–22.) Payne korostaa moniammatillisessa verkostotyöskentelyssä myös työntekijöiden välisen kunnioittavan vuorovaikutuksen merkitystä, jonka voi saavuttaa tutustumalla yhteistyökumppaniin ja tämän työhön. Oikein oivallettuna verkosto on oiva paikka jakaa omaa tietämystään ja saada muilta uusia näkemyksiä omaan työhön. (Payne 2000, 9.)

Sujuva viestintä on myös edellytys verkostotyön systemaattiselle laadun arvioimiselle ja kehittämiselle, jotka ovat myös olleet tutkimusten mukaan puutteellisia. Lastensuojelutyön laatua voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta, kuten organisaation tai asiakkaan näkökulmasta. Yksi tapa arvioida laatua on seurata lastensuojeluprosessin kulkua. Tällöin tarkastelun kohteena ovat kaikki prosessissa mukana olevat toimijat eli koko verkosto. Prosessin laadun arvioimisen osa-alueita ovat muun muassa suunnitelmallisuus, sopimuksenmukaisuus, tavoitteellisuus, jotka viittaavat vahvasti vastuunjakoon ja toisaalta myös järjestelmällisyys ja suunnitelmallisuus, jolloin pohditaan erilaisia toimintatapoja ja työn dokumentointia. (Rousu & Holma 2004b, 19.)

Juholin (2008, 30–31) puhuu viestintäosaamisesta, joka jakautuu neljään seuraavaksi lueteltuun osa-alueeseen; suullinen ja kirjallinen ilmaisu, suhteet ja verkostot, viestintävälineiden hallinta ja kehittäminen sekä viestintä strategia. Työntekijän tulisi hallita kaikki osa-alueet, jotta viestintä voisi olla kokonaisvaltaisesti sujuvaa.

Sujuva verkostotyöskentely vaatii siis sujuvaa yhteisöviestintää, sillä sen avulla muodostetaan vuorovaikutusverkosto. Hyvin suunniteltu ja toimiva viestintä on verkoston toimivuuden edellytys. On myös todettu, että johdettu ja suunnitelmallinen viestintä työyhteisöissä ja verkostoissa parantaa ja vahvistaa työilmapiiriä ja sitoutumista yhteiseen työskentelyyn. Viestintä ja tiedottaminen voi tapahtua

esimerkiksi tapaamisten, raporttien, sähköpostin tai keskustelun kautta. Olenaisinta on, että tieto etenee nopeasti, on ajankohtaista, avointa, ymmärrettävää ja luotettavaa. Organisaatioissa ja verkostoissa tulisikin tehdä yhteinen tiedotussuunnitelma, jossa on selkeästi esitetty tiedotuksesta vastaavat henkilöt, tiedotuksen ajankohta ja sisältö sekä tieto siitä, mikä tieto kuuluu kenellekin. (Niemi, Nietosvuori & Virikko 2006, 238–243.)

Moniammatillisen verkostotyön kompastuskiveksi on todettu myös verkostokokouksien hyödyttömyys suhteessa niiden paljouteen. Suurin osa verkostotyöstä tulisikin tehdä ottamalla yleisesti omassa työssään huomioon asiakas tai asiakasperhe ja heidän ympärillään olevat sosiaalisissa suhteissa toimivat ihmiset eli verkosto. Verkostokokouksia pitäisi pyrkiä järjestämään vain jos tiedotusta ja asiaa ei voida selvittää tai sopia muuten kuin vuorovaikutuksessa, puhumalla kasvotusten, esimerkiksi silloin kun haetaan kokonaisvaltaista ja yhteistä ymmärrystä meneillään olevasta tilanteesta. (Seikkula & Arnkil 2005, 29–30.)

Verkostokokouksissa on myös taipumusta joutua tilanteeseen, jossa etsitään pätevintä henkilöä määrittelemään ongelmaa ja tulevia toimenpiteitä. Verkostossa mukana olevan on muistettava, että niin sanottua yhteistä ongelmaa ei ole, sillä kaikki osapuolet näkevät tilanteen omasta näkökulmastaan. Käytännössä kuitenkin usein tilanne verkostokokouksessa riistäytyy käsistä, kun kaikki osallistujat alkavat puhua päällekkäin ja ohi toisten osallistujien (Seikkula & Arnkil 2005, 29–30.) Tällaisessa tilanteessa tulisi muistaa jo aiemmin mainittu kunnioittava vuorovaikutus yhteistyökumppania kohtaan.

4.3 Verkostotyö – moniammatillista tiimityötä

2000-luvun alkupuolella tehdyn sosiaalihuollon erityispalveluita kartoittaneen tutkimuksen mukaan lastensuojelun kehittämistarpeet kohdistuvat moniammatillisen yhteistyön kankeuteen sekä erilaisten palveluketjujen toimimattomuuteen. Ehdotuksia työn laadun ja sujuvuuden parantamiseksi on pyritty löytämään erilaisten tarvearviointien, täydennyskoulutusten, työnohjauksen sekä varhaisen puuttumisen tehostamisella. (Heinonen, Kajuutti, Veistilä & Salmi 2004, 52–53.)

Verkostoa voidaan kutsua moniammatilliseksi tiimiksi tai työryhmäksi (Virtanen 1999, 37). Tiimityöskentelyssä ammatillinen tai moniammatillinen työryhmä tekee tavoitteellista, suunnitelmallista ja säännöllistä yhteistyötä ratkaistakseen eteen tulleita haasteita ja saavuttaakseen yksilöä paremmin yhteisen päämäärän. Tiimityöskentelyssä jokaisella on oma vastuunsa ja tehtävänsä, joita hoidetaan oman asiantuntemuksen pohjalta. (Miettinen, Miettinen, Nousiainen & Kuokkanen, 2000 67–68.) Tämän määrittelyn mukaan myös sujuvaa verkostotyötä voidaan pitää tiimityöskentelyn muotona.

Hyvän tiimin ominaisuuksia ovat selkeä ja yhteinen päämäärä, jota kohti työskentelyssä kaikki yhdessä ja erikseen pyrkivät. Tiimillä on hyvä olla selkeä struktuuri eli tiedetään keitä tiimiin kuuluu ja mikä on kenenkin vastuu- ja osaamisalue. Tiimin täytyy osata tehdä selkeitä ja perusteltuja päätöksiä keskustelun ja dialogin hengessä. Tiimissä jokaisen täytyy myös sitoutua omaan osuuteensa ja pyrkiä tekemään työnsä motivoituneesti. Tiimityöskentelyyn osallistuvien tulee myös osata kuulla ja kuunnella toisia tiimin jäseniä. (Miettinen ym. 2000, 67–74.)

On olemassa myös käsite verkkotiimi, jolla tarkoitetaan eri työorganisaatioiden välille kehittyneitä tiimejä, joiden jäsenet työskentelevät samantyyppisten aihealueiden parissa omassa työpaikassaan. Verkkotiimin jäsenet kommunikoivat toistensa kanssa yli osastorajojen ja tekevät yhteistyötä aina tarvittaessa. Verkkotiimi käsite on syntynyt kansainvälisessä yritysmaailmassa, mutta viittaa verkostotyön ideologiaan ja tavoitteeseen eli eri ihmisiltä lähtevän tietotaidon yhdistämiseen, jonkin tavoitteen saavuttamiseksi. (Heikkilä 2002, 27.)

4.4 Dialogisuus verkostotyössä

Dialogisuudella tarkoitetaan pyrkimystä ja taitoa yhteisen ymmärryksen rakentamiseen. Dialogi tulee sanoista dia ja logos, jotka yhteen liitettyinä merkitsevät väliin kerättyä maailmaa. Dialogi voidaan siis ymmärtää vuorovaikutuksena,

jossa ymmärrys ja totuus määritellään yhdessä eri osapuolten kanssa. (Mönkönen 2007, 86–87.)

Työpaikalla tapahtuvassa vuorovaikutuksessa, kuten tiimityöskentelyssä, työryhmissä tai erilaisissa kokouksissa, tarvitaan keskustelun ja dialogin taitoja. Keskustelulla tarkoitetaan esimerkiksi kokouksissa tapahtuvaa erilaisten ajatusten ja mielipiteiden esittämistä, niiden puolustamista ja jopa niistä väittelemistä. Keskustelussa voidaan tehdä päätöksiä ja kompromisseja. Tällainen päätös voi pohjautua kaikkien läsnäolevien yhteisymmärrykseen tai sitten yhden työntekijän, kuten esimiesasemassa olevan työntekijän mielipiteeseen, jolloin kaikki osallistujat eivät välttämättä ole sitoutuneet päätettyyn asiaan. Tällöin kokouksen ulkopuolella voi esiintyä vastarintaa tai purnausta. Keskustelun avulla tehtävä päätöksenteko on nopeaa ja tehokasta, mutta koska kaikki osallistujat eivät välttämättä seiso päätöksen takana, jää nähtäväksi, onko päätetty asia tai muutos toimiva vai ei. (Miettinen ym. 2000, 60–61.)

Keskustelun rinnalle olisikin hyvä ottaa dialoginen keskustelu, joka on hyvä väline ongelmien ratkaisemiseen ja uusien ajatusten ja toimintamallien kehittämiseen. Dialogi tarkoittaa vapaiden ajatusten ja näkemysten virtaa ihmisten välillä. Kokouksessa tai tapaamisessa jokainen voi dialogin avulla tuoda rohkeasti esille oman näkemyksensä yhdessä tarkasteltavaksi ilman kompromissin vaaraa. Dialogin avulla kokouksessa olevat ihmisten, kuten jokin työryhmä tai tiimi voi oivaltaa uutta, sillä kaikille ajatuksille annetaan tilaa. Dialogi vaatii kuitenkin osallistujiltaan reflektiivistä avoimuutta, syvällistä kuuntelua ja tiimioppimista. Dialogiin sisältyy myös ajatus arvostavasta luottamuksesta toisen ihmisen rationaaliseen ja moraaliseen kykyyn vuorovaikutuksessa. Onnistuessaan dialogi johtaa koolla olevan ryhmän oppimiseen, kasvuun ja luottamuksen paranemiseen. Dialogin ja keskustelun voima on niiden synteessissä, joten niitä tulisi käyttää mahdollisuuksien mukaan rinnakkain, ei vaihtoehtoisina. (Miettinen ym. 2000, 60–61.)

Dialogin keskeisiä elementtejä ovat vastavuoroisuus ja luottamus. Useissa asiakas- ja työntekijäkontakteissa, kuten verkostoissa esiintyy monologistaa dialogia, jolloin osapuolet esittävät omia näkemyksiä ikään kuin sovussa rinnak-

kain, mutta ajatukset eivät kytkeydy toisiinsa, eikä yhteisen vuoropuhelun tuloksena synny mitään uutta. Työntekijöiden tulisikin tavoitella sekä toistensa että asiakkaiden kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa dialogista dialogia, jossa kaikki osapuolet oppivat uutta ja voivat muuttaa asenteitaan ja mielipiteitään luottamuksellisessa ilmapiirissä. Dialogisessa dialogissa osapuolet voivat testata, kyseenalaistaa, haastaa ja muotoilla uudelleen omaa ja toisten puhetta. (Mönkkönen 2007, 89–92.) Isaacs (2001, 40) määrittelee dialogin tavoitteeksi ongelmien katkaisemisen niiden ratkaisemisen sijaan. Dialogissa pyritään luomaan konteksti, jossa on mahdollista solmia useita uusia sopimuksia yhden ongelmatilanteen ratkaisemisen sijaan. Dialogissa luodaan yhteinen ymmärrys, jonka avulla voidaan sovittaa yhteen erilaisia toimenpiteitä sekä koordinoita arvoja. Dialogin tarkoituksena ei ole muuttaa ihmisiä, vaan löytää jo olemassa olevaa, jota kukaan ei löytäisi yksin. Sen avulla pyritään saamaan muutoksia ajatusten ja tunteiden lähteessä, eikä ajattelumme tuloksena syntyvien tulosten tasolla.

On kuitenkin tärkeää huomata, että dialoginkaan myötä ei voida saavuttaa täydellistä yhteistä ymmärrystä, sillä jokainen tulkitsee ympäröivää maailmaa oman henkilöhistoriansa ja sen hetkisen tilanteen kautta. Dialogisen vuorovaikutuksen tavoitteena onkin riittävän yhteisymmärryksen löytäminen, mikä osapuolten tulee itse määrittellä. (Mönkkönen 2007, 94.) Tällaisen riittävän yhteisymmärryksen määrittäminen, keskusteluyhteyksien ja yhteisen vuorovaikutusalueen löytäminen on erityisen tärkeää päiväkodin ja lastensuojelun moniammatillisessa verkostotyössä, sillä tavoitteena on jonkin kolmannen osapuolen eli lapsen tai perheen elämäntilanteen parantaminen ja helpottaminen.

Heikkilät korostavat dialogisuus ei tarkoita sitä, että ollaan samaa mieltä. Sama tilanne tai havaintokohde voi tuottaa monenlaisia merkityksiä eri ihmisille. Erilaisuuden ymmärtämisen kautta dialogiin osallistujien näkemykset rikastuvat. Dialogissa ei ketään voida pakottaa valitsemaan tai hyväksymään mitään tahtomatta. Ymmärtämisprosessin lähtökohdaksi on tietä, että toisen ymmärtäminen ei edellytä ymmärtäjän olevan samaa mieltä asiasta. (Heikkilä & Heikkilä 2001, 58–66.)

Lastensuojelun verkostotyöhön kuuluu tukipalveluita, kontrollia ja pakkotoimenpiteitä. Tällaiset tiedossa olevat ja lain määäämät toimintamallit luovat verkostoon kuitenkin suurta varautuneisuutta varsinkin lastensuojelun sidosryhmissä, kuten päivähoidossa. Tällainen varauksellisuus vaikuttaa suoraan verkoston jäsenten väliseen vuorovaikutukseen ja sen vuoksi dialogisuuden periaatteen opetteleminen ja käyttäminen on erityisen tärkeää. (Virtanen 1999, 28.)

5 VASTUUKYSYMYKSET

5.1 Auttajaverkko solmussa – asiakas jumissa

Verkostoissa toimiminen on vuosien varrella tullut tutuksi Suomessa eri alojen ammattilaisille, mutta siltikään se ei aina ole yksinkertaista ja työn tulos ei yllä asetettuihin tavoitteisiin. Parhaimmillaan verkostotyö on jaettua asiantuntemusta asiakkaan tilanteen parantamiseksi, mutta pahimmillaan työ menettää tarkoituksensa työntekijöiden ollessa epävarmoja vastuukysymyksistä ja sovituista periaatteista. Tällöin asiakas voi kokea olevansa keskellä erinäisten toimenpiteiden ja toimijoiden joukkoa, jotka kaikki vetävät asiakasta hieman eri suuntiin, jolloin auttamisprosessissa ei ole johdonmukaisuutta (Seikkula & Arnkil 2005, 7–9.)

Lastensuojelun moniammatillisissa verkostoissa esiintyy tutkimusten mukaan paljon sitoutumattomuutta, selkeiden tavoitteiden puuttumista ja työn jaon epäselvyyttä. Tällaiset puutteet verkostotyöskentelyssä aiheuttavat työntekijöille motivaatiopulaa. Kun tiimityöskentely ei toimi, verkoston rakenne muuttuu myös löyhärakenteiseksi ja epämääräiseksi. Verkostotyö ei voi myöskään olla pitkäjänteistä ja tavoitteellista, jos vastuunjakoa ei ole selkeää sekä yhdessä sovittu ja noudatettu. (Virtanen 1999, 40–41.)

Vastuunjaon ollessa epäselvä on myös suuri riski, että työntekijät haluavat näennäisesti olla mukana verkoston kanssa tehtävässä työssä, mutta kiireen ja työn kuormittavuuden vuoksi pyrkivät välttelemään vastuuta ja siirtävät sitä muille verkoston jäsenille. Epämääräisyys voi aiheuttaa jopa sitä, että työntekijöiden keskinäinen vuoropuhelu alkaa muistuttaa esimerkiksi asiakkaana olevan perheen keskinäistä, epäjohdonmukaista ja vaikeaselkoista vuorovaikutusta, jolloin auttamisprosessi voi olla umpikujassa ennen kuin se pääsee edes kunnon etenemään (Seikkula & Arnkil 2005, 12.)

Verkostotyön vastuujakoa selkeyttää ajatus siitä, että tilanteessa on yhtä monta ongelmaa kuin on toimijaa. Ei voida siis puhua ”asiakkaan/asiakasperheen ongelmasta”, kun tilanne ja sen haasteet näyttäytyvät kaikille toimijoille eri tavoin. Verkostotyön ideaali tilanne olisikin se, että kaikki eri lähtökohdista olevat, tietystä näkökulmasta tilannetta katsovat ja tietyllä tietotaidolla varustetut työntekijät voisivat auttaa asiakasta omien mahdollisuuksiensa mukaan sekä tukea asiakasta auttamaan itse itseään. On tärkeää, että tämä ammattilaisten tietotaidon ja näkökulmien moninaisuus ei häviä, sillä se on juuri verkostotyön vahvuus, kun työskennellään yhdessä saman tilanteen äärellä. Tällöin verkoston eri osapuolet voivat rikastuttaa omaa näkökulmaansa ja oppia toisten toimijoiden kautta lisää jo aikaisemmin opitusta (Seikkula & Arnkil 2005, 32–33.)

Lastensuojelun piirissä olevien moniammatillisten tiimien työskentelyn tuloksena on myös huomattu ilmiö, jossa kaikkien yhteinen asiakas onkin ei-kenenkään asiakas. Tilanteesta voidaan saada yhteisymmärrys, mutta silti vastuunjaon ollessa epäselvä, asiakas putoaa niin sanotusti toimijoiden väliin ongelmansa kanssa. Tällaisten tilanteiden välttämiseksi ammatillisissa verkostoissa tulisi aina käydä läpi jokaisen omakohtainen kuormitus ja valmiudet sitoutua tulevaan asiakasprosessiin. Psykososiaalista työtä tekevät ihmiset joutuvat sekä määrällisen että laadullisen kuormituksen alaisiksi johtuen resurssien supistuksista ja samanaikaisesti lisääntyvästä työmäärästä. Työntekijöiden ylikuormituksen ja uupumisen ennaltaehkäisemiseksi selkeät ja yhteisesti sovitut toimintaperiaatteet ja vastuunjako ovat merkittävä asia. On myös hyvä muistaa, että ylikuormittuna työntekijän tarjoaman palvelun laatu todennäköisesti kärsii. (Seikkula & Arnkil 2005, 34–37.)

5.2 Selkeä vastuunjako – edellytys laadukkaalle verkostotyölle

Lastensuojelutyön laadunhallinnan kriteereiksi on 2000-luvulla määritelty muun muassa jokaisen työskentelyssä mukana olevan organisaation tehtävän ja sen merkityksen selkeys. Kun lähdetään tekemään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, on itse tiedettävä oma asiantuntijuus ja vahvuusalue. Kun jokainen organisaatio on ensin määritellyt oman perustehtävänsä, on helpompi lähteä määritte-

lemään jokaisen toimijan tehtävää yhteisessä verkostossa. Kun työnjako suunnitellaan yhdessä, sitä kuuluu myös arvioida ja kehittää yhdessä. (Puonti ym. 2004, 302–303.)

Kaikkien mukana olevien toimijoiden tietoisuus vastuunjaosta verkostossa on siis keskeinen lähtökohta toimivalle ja laadukkaalle verkostotyölle. Jos työntekijöillä on epätietoisuutta esimerkiksi siitä, kuka ottaa keneen yhteyttä, kun täydentävää asiantuntemusta tarvitaan, niin tuloksena on todennäköisesti epäonnistuva yritys auttaa asiakasta epämääräisten verkostokokouksien ja tapaamisten avulla. Epämääräisyys ja epätietoisuus vastuukysymyksistä voi aiheuttaa palvelun saannin hitautta ja asiakkaan prosessin jumittumista paikalleen, jonka aikana tilanne voi jopa kriisiytyä (Seikkula & Arnkil 2005, 9.)

Perheiden elämäntilanteiden ollessa usein haasteellisia ja moniulotteisia auttajaverkostokin voi olla laaja. Kun tavoitteena on laadukkaan palvelun tuottaminen ja perheen ja lapsen elämän tilanteen helpottaminen ammattilaisten välinen työnjako tulee olla yhdessä sovittu ja kaikille selkeä. Jos joku tuntee oman roolinsa epävarmaksi, täytyy myös tietää kenen puoleen kääntyä. Saumattoman vastuunjaon saavuttamiseksi työskentelyprosessit tulee myös suunnitella yhdessä koko verkoston voimin, jotta kukaan ei käytä valta-asemaansa väärin. (Anttila & Rousu 2004, 14–15.)

5.3 Roolien ja tilanteen määrittelyä

Verkostokokouksissa ilmenee usein myös Batesonin kommunikaatioteorian (Seikkula & Arnkil, 31) pohjalta luotu teesi: You cannot not communicate – et voi olla kommunikoimatta. Tällä tarkoitetaan sitä, että ihminen kommunikoi koko ajan sekä verbaalisesti että ruumiinkielellään. Tilanteessa, jossa on läsnä moniammatillinen tiimi ja tarkoituksena on auttaa asiakasta, alkavat toimijat määrittelemään asiakkaan tilannetta, mutta myös sitä, keitä he ovat tilanteen määrittelijöinä. Kaikilla on selkeä tieto asemasta omassa työpaikassa, kuten sosiaali-toimessa, päiväkodissa tai terveyskeskuksessa, mutta tämä selkeys hämärtyy kun saman pöydän äärellä on muita saman asiakkaan/asiakasperheen verkos-

toon kuuluvia ammattilaisia. Kun oma rooli verkostossa hämärtyy, myös vastuu ja työnjako muuttuvat epäselviksi. (Seikkula & Arnkil 2005, 31.)

Tärkeää olisi, että eri yksiköiden välillä käytäisiin moniammatillisia neuvotteluja ja keskinäisten suhteiden määrittelyjä jo ennen kuin tehdään varsinaista verkostotyötä asiakkaan hyväksi. Tällöin hämäryys ja toimijoiden asemat ja roolit olisivat kaikille osapuolille selvät asiakasprosessin alkaessa. On kuitenkin selvää, että verkostotyössä eri yksiköt käyvät vuoropuhelua työntekijöidensä kautta. Tällaisessa vuoropuhelussa yksiköt määrittelevät keskinäistä sosiaalista järjestystä. Konkreettisesti verkostokokouksessa tulisi kuitenkin muistaa toisen toimijan arvostaminen ja kuunteleminen. Ne ovat hyviä lähtökohtia välttämään toisen työntekijän mielipiteen tai auktoriteetin mitätöintiä. (Seikkula & Arnkil 2005, 31–32.)

Yksi verkostotyöskentelyn tavoite on jäykästä hierarkkisuudesta eroon pääseminen. Tavoitteena tulisi olla tasa-arvoisten toimijoiden muodostama verkosto, jossa jokainen jäsen täydentää kokonaisuutta omalla tietotaidollaan vuorovaihteisesti ja prosessinomaisesti. Roolien ja vastuun jako tulisi tehdä niin, että kukaan ei ole kenenkään yläpuolella, vaan jokainen verkoston jäsen johtaa sitä osaa työskentelystä, joka koskee omaa vahvuusaluetta. (Anttila & Rousu 2004, 23.)

Kun käytetään verkostotyön menetelmää, on tiedostettava myös tietty roolijako ammattilaisten välillä. Arnkil ja Eriksson puhuvat psykososiaalisessa työssä ilmenevästä niin sanotusta kontrollitehtävien delegoinnista. Toisen ihmisen auttaminen ja tukeminen nähdään positiivisina ja voimaannuttavina elementteinä, joihin ammattilaisen on suhteellisen helppo sitoutua, omien resurssien mukaan. Kun työskentelyssä tullaan siihen kohtaan, jossa tarvitaan rajoittamista ja kontrollointia, moni työntekijä tuntuu perääntyvän ja toteavan, että asia ei kuulu hänen toimenkuvaansa. Kuitenkin, jos kyseessä on esimerkiksi lastensuojelun tarpeessa oleva lapsi/perhe, on jokainen sosiaali- ja terveysalan työntekijä valvontaviranomaisen roolissa. (Seikkula & Arnkil 2005, 37–38.)

5.4 Verkostotyön työvälineiden esittely

Lastensuojelun verkostotyö ei ole yhtenäinen kokonaisuus, vaan se on monen erilaisen menetelmän yhdistelemistä. Yleensä näitä erilaisia menetelmiä tai työvälineitä valitaan sen mukaan, kuinka suuri huoli lapsesta ja perheestä verkostossa toimivilla ammattilaisilla on. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 214.) Esittelen seuraavaksi tässä tutkimuksessa esiin nousevat lastensuojelun verkostotyön työvälineet.

1. *Subjekttiivinen huolenvyöhykkeistö* (ks. kuvio 3) on verkostoitumisen tarpeen arviointiin kehitetty kartta, jota lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivat työntekijät voivat käyttää apuna pohtiessaan lastensuojelun tarpeellisuutta ja tilanteeseen sopivia toimintatapoja. Vyöhykkeistö on jaettu seitsemään sarakkeeseen, jotka etenevät numeroissa huolen suuruuden mukaan. Ensimmäinen sarake kuvaa tilannetta, jossa työntekijällä ei ole lainkaan huolta lapsesta ja viimeinen sarake kuvaa tilannetta, jossa lapsen koetaan olevan välittömässä vaarassa. On muistettava, että verkostotyön tarpeen arviointiin liittyy työntekijän/työntekijöiden subjekttiivinen kokemus lapsen tilanteesta. Sen vuoksi työntekijän on hyvä jäsentää omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan esimerkiksi subjekttiivisen huolenvyöhykkeistön avulla. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 220.)

Pieni Huoli			Harmaa vyöhyke		Suuri huoli	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti: lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri: lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa.
		Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta	Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti

KUVIO 3. Työntekijän kokeman lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistö (Arnkil 2004)

2. *Läheisneuvonpito* on verkostotyön väline, jota käytetään mm. lapsen ollessa uhkaavassa tilanteessa tai jos perheen elämäntilanne tarvitsee pysäytyksen ja muutosta. Läheisneuvonpidolla tarkoitetaan perheille ja heidän läheisilleen tarkoitettua tapaamista, jossa on mahdollisuus yhdessä selvittää tilannetta, ottaa vastuuta ja tehdä päätöksiä. Läheisneuvonpidon avulla perheen tilanteeseen saadaan selvyttä sekä laadittua alustava suunnitelma ongelmien ratkaisemiseksi. Läheisneuvonpitoa tulee ohjaamaan koulutettu ja ulkopuolinen ihminen, joka kutsuu koolle perheen lisäksi tilanteen kannalta olennaiset läheiset, työntekijät ja viranomaiset. Tällä tavoin perheen ympärillä olevan sosiaalinen verkosto saadaan aktivoitua. Läheisneuvonpito koostuu kolmesta vaiheesta, jotka ovat 1) tiedonanto, 2) läheisverkoston keskinäinen neuvonpito ja 3) suunnitelman hyväksyminen ja siitä päättäminen. Läheisneuvonpitoa voidaan käyttää esim. ensikertaisen lastensuojeluilmoituksen yhteydessä, jolloin pyritään mm. etsimään huostaanotolle vaihtoehtoja. (Puonti; Saarnio & Hujala 2004, 218–219, 236.)

3. *Ennakointidialogit* eroavat läheisneuvonpidosta siten, että niitä käytetään niin sanotusti pienten heräävien huolten kanssa eikä uhkaavissa jopa kriisiytyneissä tilanteissa. Ennakointidialogit eivät sovi päätöksenteon välineeksi, mutta niiden avulla voidaan suunnitella yhteistyötä esimerkiksi tilanteessa, jossa perheen ympärillä on paljon huolestuneita toimijoita, mutta ei olla selvillä ketkä alkavat työskennellä perheen tilanteen selvittämiseksi. Ennakointidialogit jakautuvat neljään erilaiseen toimintamuotoon; alueneuvonpito, teemaneevopito, moniammatilliset dialogit ja tulevaisuuden muistelu perheen kanssa. *Alueneuvonpidos*sa paikalle kokoontuu toimijoita, jotka ovat merkittäviä lapsen ja perheen elämässä heidän asuinalueellaan. Tällaisia toimijoita voivat olla perheen itsensä lisäksi päiväkotit, koulu, sosiaalitoimi, neuvola, urheiluseurat, seurakunta jne. Alueneuvonpidon tavoitteena on saada esille usea eri näkökulma perheen tilanteesta. Tilanteen ohjaa koulutettu verkostokonsultti, joka esittää osallistujille tilannetta selvittäviä kysymyksiä. *Teemaneevonpito* on periaatteeltaan hyvin samanlainen alueneuvonpidon kanssa, mutta siellä käsitellään tiettyä esille nousutta teemaa, kuten päihteiden käyttöä ja paikalle on kutsuttu teemaan liittyen olennaisia ihmisiä. (Puonti; Saarnio & Hujala 2004, 218–220, 232–235.)

Ennakointidialogien kolmantena muotona on *moniammatilliset dialogit*, joiden avulla selvitetään saman perheen tilannetta ratkovie toimijoiden keskinäisiä ongelmia. Tilannetta ohjaa verkostokonsultti, joten erimielisyyksistä huolimatta tilanne ei voi riistäytyä väittelyksi ja syyttelyksi. Moniammatillinen dialogi on vuoropuhelu, jossa annetaan tilaa kaikille mielipiteille ja ajatuksille. Vuoropuhelu muodostuu verkostokonsultin esittämien kysymysten ympärillä, joihin jokainen osallistuja vastaa vuorotellen. Asiakaspalaverissa käytettävä *tulevaisuuden muistelu* on viimeinen ennakointidialogien muoto. Verkostokonsultti esittää perheelle ja läheisille ensin kysymyksiä, joilla viitataan tulevaisuuteen ja siihen aikaan, kun haastava tilanne perheessä on jo ohi, esimerkiksi, ” Vuosi on kulunut ja asiat ovat nyt aika hyvin. Miten ne ovat sinun kannaltasi ja mikä sinua erityisesti nyt ilahduttaa?”. Näiden kysymysten jälkeen verkostokonsultti esittää samantyyppisiä kysymyksiä paikalla oleville työntekijöille. Lopuksi ajatuksia kootaan yhteen ja sovitaan jatkosta. (Puonti; Saarnio & Hujala 2004, 218–220, 233–234.)

4. *Verkostokartta* on viimeinen tässä tutkimuksessa esiintyvä lastensuojelun työväline. Yleisenä työvälineenä lastensuojelussa käytettävään verkostotyöhön kuuluu erilaisten verkostokarttojen laatiminen, joiden avulla kartoitetaan mm. käsillä olevaa tilannetta, tarvittavia työvälineitä sekä verkostoon kiinnittyviä osapuolia ja heidän kanssaan tehtävää yhteistyötä. Verkostokarttoja laaditaan keskustelemalla asiakkaan kanssa ja näiden keskustelujen avulla voidaan saada merkittävää informaatioita asiakkaasta ja hänen läheisistä ihmissuhteistaan (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 218–219).

6 DOKUMENTOINTI

6.1 Työ näkyväksi dokumentoinnin avulla

Sosiaalityössä dokumentoinnilla tarkoitetaan erilaisten asiakirjojen kirjoittamista sekä niiden aktiivista ja analyttistä lukemista. Asiakastyön dokumentointi on monitahoinen kokonaisuus eikä kaikkiin tilanteisiin sopivaa ohjeistusta kirjaamisesta voida antaa. Lastensuojelussa dokumentointi on kuitenkin lakisääteinen velvollisuus, joka on uuden lastensuojelulain (LsL) (417/2007) myötä saanut uusia tarkennuksia. Lastensuojelutyön dokumentoinnin tarkastelu ja kehittäminen on perusteltua, sillä se turvaa sekä asiakkaan että työntekijän oikeuksia ja mahdollisuuksia asiakasprosessin edetessä (Kääriäinen 2003, 4).

Dokumentointi on kirjoitusviestintää. Erilaisia tekstejä laatiessa, kirjoittajan tulee ottaa huomioon tekstin tarkoitus, tyyli ja vaatimukset. Kirjoittajan tulee esittää asiansa jäsentyneesti, vakuuttavasti ja ymmärrettävästi. Kun kyseessä on virallinen asiakirja, tekstin tulee olla myös realistista ja totuudenmukaista. (Niemi ym. 2006, 99–100.)

Erilaisten asiakirjojen ja muistiinpanojen kirjoittaminen ovat keskeisessä osassa lastensuojelutyössä. Dokumentoinnin tulisi olla päivittäistä ja sujuvaa, mutta näin ei valitettavasti useinkaan ole. Lapsia ja perhettä koskevia asiakirjoja tulee laatia huolella, sillä ne vaikuttavat lapseen ja perheeseen. Lastensuojelun asiakirjat ovat kauaskantoisia, sillä esimerkiksi täysi-ikäiseksi tullut sijoitettu lapsi, saa häntä koskevat asiakirjat luettaviksi. (Lastensuojelun käsikirja.)

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöille, vuosituhanen vaihteessa tehdyn kyselyn mukaan keskeiseksi työn kehittämisen kohteeksi nousi yhteistyö muiden viranomaisten kanssa. Saman tutkimuksen yhteydessä viranomaisyhteistyön keskeiseksi osaksi todettiin vuorovaikutuksen lisäksi dokumentointi. Asiakasprosesseissa erilaiset asiakirjat kulkevat viranomaiselta toiselle ja vuorovaikutuksen ollessa usein liian vähäistä, dokumentit jäävät lähes ainoiksi tiedon välittäjiksi toimijoiden välillä. (Kääriäinen 2003, 97.)

Dokumentointi on siis keskeinen osa lastensuojelun viranomaisyhteistyötä eli myös päiväkodin ja lastensuojelun välistä verkostotyötä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että dokumentointi on yksi, tosin merkittävä osa yhteistyötä, mutta se ei korvaa vuorovaikutuksessa tapahtuvia tapaamisia ja keskusteluja.

Asiakasprosessi on usein lastensuojelun piirissä katkeileva. Dokumentointi on ensiarvoisen tärkeää, sillä se on työn tekemistä näkyväksi. Dokumenttien avulla asiakastyötä pystytään seuraamaan ja arvioimaan. Jos työtä ei kirjata, on suuri riski että prosessi muuttuu kokeilevaksi, jos esimerkiksi olennaisia yksityiskohtia ei muisteta. Tällöin myös työskentely muiden prosessissa olevien toimijoiden kanssa vaikeutuu. (Kääriäinen, Leinonen & Metsäranta 2007, 7–12.)

Dokumentoinnin ollessa merkittävä tiedonmuodostuksen väline, on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota siihen, mitä ja miten asiakirjoissa ja muistiinpanoissa kuvataan. Dokumentoinnissa tulee käyttää suoria lainauksia ja kuvauksia lapsen ja perheen tilanteista ja olosuhteista. On myös tärkeää kirjata, kuka havainnot on kirjannut sekä missä ja miten ne on tehty. Lastensuojelutyön dokumentointiin liittyy myös yhteistyötahoilta, kuten päiväkodilta saadut havainnot ja lausunnot lapsesta ja perheestä. Näidenkin tekstien tulee olla huolellisesti ja realistisesti laadittuja. Lastensuojelutyön äärellä työskennellään suurimman osan aikaa haastavien ja ongelmallisten tilanteiden kanssa, mutta silti olisi tärkeää että lapsesta ja perheestä kirjattaisiin myös positiivisia asioita. (Puonti ym. 2004, 96.)

Olennaista sosiaalityössä ja erityisesti lastensuojelussa on reaaliaikainen ja eettisesti kestävä dokumentointi, joka on asiakkaiden kanssa yhteisesti jaettavaa. Asiakasdokumentit ohjailevat toimintaa ja myös kirjoittamisen käytäntöjä. Viranomaistekstit ovat asiakkaiden kannalta erittäin olennaisia, sillä niiden pohjalta tehdään tulkintoja ja päätöksiä. (Kääriäinen ym. 2007, 7–12.)

6.2 Dokumentoinnin haasteita

Sosiaalialalla on yleisesti ottaen ollut vähän ohjeistusta dokumentointiin liittyen. Yksi suuri haaste on se, että varsinkin uudet työntekijät perustavat oman työkentelynsä aiemmin kirjoitettujen asiakirjojen sekä kollegoiden neuvojen ja oman intuition varaan, sillä kovan kiireen ja paineen vuoksi työhön perehdyttäminen voi olla sattumanvaraista, lyhytkestoista ja puutteellista. Samat virheet ja puutteet dokumentoinnissa saattavat toistua ja siirtyä kyseenalaistamattomina työntekijältä toiselle. Heikko dokumentointi voi aiheuttaa merkittäviä puutoksia tiedonkulkuun. (Kääriäinen ym. 2007, 23.)

Ylöskirjoitettuihin sanoihin ja teksteihin liittyy myös vallankäytön ulottuvuus, minkä vuoksi dokumentointi vaatii tarkkuutta, jotta valtaa ei käytetä väärin (Kääriäinen 2003, 5). Asiakirjojen kirjoittamisessa ongelmia aiheuttaa kirjoitustyyli ja sisältö. Työntekijä saattaa pohtia sanavalintojaan ja ilmaisujaan sekä tuotetun kuvauksen realistisuutta ja tarkkuutta. Oman pohdinnan ja tosiasioiden erottaminen voi olla vaikeaa, mutta se on hyvin olennaista lastensuojelun dokumentoinnissa. Teksti ei ole samalla tavoin vuorovaikutuksellista, kuten puhe. Asiakirjan kirjoittaja ei pysty valvomaan, että hänen kirjoittamansa teksti ymmärretään juuri oikein. Työntekijän onkin löydettävä ammatillisuudestaan vahvuutta kirjoittaa asianmukaista tekstiä, sillä muille tekstiä lukeville asianosaisille, viranomaisille ja ammattilaisille ei saisi jäädä tulkinnan varaa. (Kääriäinen ym. 2007, 23–24.) Jokaisella asiakirjan kirjoittajalla on taakkanaan esimerkiksi ilmaisuun liittyvät heikkoudet, mielessä pyörivät työn tavoitteet sekä erilaiset intohimot, jotka eivät saisi vaikuttaa kirjoitettavaan tekstiin (Kääriäinen 2003, 15).

Lastensuojelutyön asiakirjojen kirjoittaminen on vahvasti sidottuja aikaan ja paikkaan. Kirjoittajalla on mielessään menneisyys ja kirjoittamisen hetki, mutta ei tietoa siitä, miten käsillä oleva tilanne kehittyy. Asiakirjan kirjoittajan tulisi pyrkiä kuvaamaan tilannetta mahdollisimman realistisesti ilman pelkoa siitä, miten teksti vaikuttaa tilanteeseen. Pienenkin yksityiskohdan poisjättämisellä voi olla suuri merkitys. Asiakirjalla tehdään näkyväksi sillä hetkellä meneillään olevaa tilannetta, jota voidaan arvioida tulevaisuudessa uudelleen. Tärkeää on, että

realistisen ja vahvan dokumentoinnin avulla asiakasprosessia voidaan seurata. (Kääriäinen ym. 2007, 24.)

Lastensuojeluun liittyvien asiakirjojen kirjoittajalta vaaditaan analyttistä, järjestelmällistä ja reflektiivistä otetta työhön, sillä työssä esiintyvät tilanteet ovat luonteeltaan hyvin epävarmoja ja muuttuvia. Toisaalta realististen havaintojen ja analyysien saamiseksi työntekijältä tulee löytyä myös herkkyyttä huomata asioita ja luottaa tilanteeseen. Joskus dokumentoinnin yhteydessä törmätään ristiriitaisiin tietoihin ja muistiinpanoihin, mutta on osa työtä tarkastella eri toimijoilta, kuten itse asiakkaalta, kollegoilta ja muilta yhteistyötahoilta tullutta tietoa rinnakkain. Tällöin saadaan esille monia eri näkökulmia ja mielipiteitä, jotka on tärkeää ottaa huomioon erilaisia päätöksiä tehtäessä. Kirjoittamalla kaiken olennaisen tiedon ylös, työntekijä perustelee myös omaa työtään. (Kääriäinen ym. 2007, 24–25.)

Toisen ihmisen kirjoittamaa lastensuojelutyön dokumenttia lukevalla henkilöllä on myös omat haasteensa. Asiakirjoja lukiessa syntyy helposti jälkiviisauden vaara, kun aiemmin kirjoitettu teksti voi tuntua epäjohdonmukaiselta, kun kirjoittamisen hetkestä on kulunut aikaa ja tapahtumat ovat asiakkaan kohdalla edenneet. Asiakirja kertoo siis vain kirjoittamisen hetkellä käsillä olleesta tilanteesta ja tunnelmasta, mikä kaikkien lastensuojeludokumenttien kanssa työkentelevien tulisi muistaa. (Kääriäinen 2003, 19.)

6.3 Dokumentointi päiväkodin ja lastensuojelun välisessä verkostotyössä

Lastensuojelun ja päivähoidon yhteiset tavoitteet ja päämäärät ovat liian usein heikkoja ja epämääräisiä, mikä näkyy osaltaan heikkona dokumentointina. On jopa huomattu, että lapsille, jotka ovat päivähoidossa jonkin muun erityisen tuen tarpeen, kuin lastensuojelun vuoksi, on tehty paljon suunnitelmallisempia ja täsmällisempiä asiakirjat ja muistiinpanomerkinnot. Päivähoidon työntekijöillä ei ole myöskään tarpeeksi tietoa, miten pitää toimia ja mitä heiltä odotetaan lastensuojelun tarpeen ilmennyttyä. Myös yhteydenoton jälkeiset yhteistyömahdollisuudet voivat olla monelle epäselviä. Lastensuojelun puolella ajatellaan, että

päivähoidossa työntekijöillä voi olla liian korkea kynnys ottaa lastensuojeluun yhteyttä esimerkiksi epätietoisuuden, pelon ja perheen kanssa mahdollisesti syntyvien ristiriitojen vuoksi. (Kääriäinen ym. 2007, 41–42.)

Lastensuojelun ja päivähoidon välinen yhteistyö voi alkaa kolmella eri tavalla. Ensimmäisenä yhteydenottajana voi olla päivähoido, jonka työntekijöillä on lastensuojelulain mukainen, salassapitosäädökset ohittava ilmoitusvelvollisuus ilmeisessä lastensuojelun tarpeessa olevan lapsen kohdalla. (Kääriäinen ym. 2007, 42.) Päiväkodin työntekijä tekee useimmiten kirjallisen lastensuojeluilmoituksen, josta dokumentointiprosessi alkaa. Ennen lastensuojeluilmoitusta päiväkodissa voidaan täyttää myös esimerkiksi ”Huolen puheeksioton ennakointilomake” tai ”Lapsen yksilöllinen havainnointi ja kartoitus-lomake”, joiden avulla päivähoidon työntekijä jäsentää ajatuksiaan lapsesta. (Primietta 2009.)

Ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen ja siihen kannustaminen ovat lastensuojelun suuria haasteita. Lastensuojelulla on ensisijainen vastuu lastensuojelutarpeen arvioinnista, mutta kaikkia lasten ja perheiden kanssa työskenteleviä tulisi kannustaa herkistymään ja tarkkailemaan työympäristöään. Yhteydenotto lastensuojeluun tulisi nähdä pyyntönä yhteistyöhön, jota tehtäisiin yhteisen asiakasperheen hyväksi. (Kääriäinen ym. 2007, 42.)

Toinen vaihtoehto päivähoidon ja lastensuojelun välisen yhteistyön aloittamiselle on lastensuojelun aloite, jolloin kyseessä voi olla päivähoidon käyttäminen avohuollon tukitoimena. Kolmas vaihtoehto on, että yhteistyö alkaa jonkun kolmannen toimijan aloitteesta niin, että lapset ovat jo päivähoidossa. Tällaisessa tapauksessa on tärkeää, että kaikki perheen elämässä merkittävässä roolissa, kuten päivittäisessä kontaktissa olevat ammattilaiset kokoontuvat yhteen pohtimaan tulee yhteistyötä ja siihen mukaan tarvittavia osapuolia. On myös tarkkaan pohdittava, että mikä lasta ja perhettä koskeva tieto kuuluu kenellekin toimijalle. (Kääriäinen ym. 2007, 42.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa vuorovaikutuksen ja viestinnän näkökulmasta Matinkylä–Olarin päivähoidon ja lastensuojelun välillä tehtävästä verkostotyöstä kahta osa-aluetta: vastuukysymyksiä ja dokumentointia. Näiden toimijoiden keskuudessa on noussut ajatuksia viestinnän, suunnitelmallisuuden ja selkeän vastuunjaon puutteista verkostotyössä. Viitekehyksenä tässä opinnäytetyössä on verkostotyön kehittäminen 1.1.2008 voimaan astuneen lastensuojelulain asettamien puitteiden kautta. Laki velvoittaa toimijoita muun muassa suunnitelmallisuuden ja tarkkuuden lisäämiseen lastensuojelutyössä. Tarkoitus on ollut saada selville, miten vastuunjako ja dokumentointi toimivat verkostotyössä ja miten näitä osa-alueita voitaisiin kehittää sujuvimmiksi.

Tutkimusongelma tässä opinnäytetyössä on, miten päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyötä tulisi kehittää. Tutkimusongelmaa pyritään ratkaisemaan seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

- Miten päiväkodin ja lastensuojelun välistä verkostotyötä tehdään?
- Miten vastuu on jaettu päiväkotien ja lastensuojelun välisessä verkostotyössä?
- Miten vastuunjakoa tulisi kehittää?
- Miten päiväkotien ja lastensuojelun välistä verkostotyötä dokumentoidaan?
- Miten dokumentointia tulisi kehittää?

7.2 Aineiston keruu

Tutkimusaineisto kerättiin kahden kyselyn (ks.liitteet 2 ja 3) avulla huhtikuussa 2009. Kysely on yksi laadullisen tutkimuksen yleisimmin käytetyistä aineiston keruumenetelmistä. Kyselyn käyttöä perustellaan useimmiten sillä, että tutkittaessa tiettyä ilmiötä on järkevää kysyä aiheen asiantuntijoilta teemaan liittyviä kysymyksiä. Kyselyyn vastataan kirjallisesti joko työpaikalla, kotona tai valvotussa tilassa. Kyselyä käytettäessä, merkittävä työvaihe on kysymysten muo-

dostaminen tutkimuskysymysten pohjalta, jotta vastaajilta saadaan juuri tarvittavaa tietoa. Kysymysten tulee olla selkeitä, tarpeeksi lyhyitä ja yksiselitteisiä. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 74–76.)

Kyselyä on kritisoitu siitä, että vastaajilla oletetaan olevan kyky ilmaista itseään juuri haluamallaan tavalla. Kyselyssä on myös vaarana, että vastaamattomuus nousee suureksi tai vastaukset ovat niukkasanaisia. On myös ajateltu, että kyselyn avulla kerätty aineisto voi olla pinnallista ja teoreettisesti vaatimatonta. Huolellisesti suunniteltuna kysely voi olla kuitenkin tehokas ja nopea tapa kerätä tutkimusaineistoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 190–193.)

Tutkimusalueella sijaitsee yhteensä 16 päiväkotia ja 3 ryhmäperhepäiväkotia (Olarissa 8 päiväkotia ja 1 ryhmäperhepäiväkoti ja Matinkylässä 8 päiväkotia ja 2 ryhmäperhepäiväkotia). Otokseeni valikoin sattumanvaraisesti molemmilta alueilta neljä päiväkotia ja yhden ryhmäperhepäiväkodin eli yhteensä 8 päiväkotia ja 2 ryhmäperhepäiväkotia. Tällöin otoksessa on mukana puolet koko alueen päiväkodeista, mikä tarkoittaa 101 kasvatusvastuullista päiväkodin työntekijää ja 8 päiväkodinjohtajaa, jotka voivat vastata kyselyihin. Tällaisella tutkimusjoukolla aineiston määrä on hallittavissa ja analysoitavissa tutkimukseen käytettävään aikaan nähden. Päiväkotien nimiä ei mainita tässä raportissa anonymiteetin suojaamiseksi. Päiväkotien lisäksi Matinkylä–Olarin päivähoitoalueen kolme konsultoivaa erityislastentarhanopettajaa ovat mukana otoksessa. Tutkimuksen kattavuuden ja osittain vertailevan luonteen takia, tutkimukseen pyydettiin osallistumaan myös Matinkylä–Olarin alueen 4 lastensuojelun sosiaalityöntekijää.

Tätä tutkimusta varten suunniteltiin kaksi erilaista kyselylomaketta. Ensimmäinen lomake koostui 14 avoimesta kysymyksestä (ks. liite 4) Tiedostin, että kysely on pitkä, mutta tutkimuksen aiheen laajuuden huomioon ottaen kysymyksiä oli mielestäni sopivassa suhteessa. Keskustelin kyselyjen rakenteesta ja pituudesta myös tutkimuksen työelämänyhteistyökumppanin Olarin päiväkodin johtajan Marina Primiettan kanssa. Avoimiin kysymyksiin vastasivat päiväkotienjohtajat, kiertävät erityislastentarhanopettajat sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijät. Strukturoitu kysely koostui 23 monivalintakysymyksistä (ks. liite 3), joihin vastasivat päiväkotien kasvatusvastuullinen henkilökunta.

Tehdessäni valintoja tutkimusaineiston keruuseen liittyen halusin varmistaa, että otos olisi tarpeeksi suuri. Tutkimuksen luonteen ollessa kartoittava, halusin myös pitää huolen, että aineistosta olisi mahdollista tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä Matinkylä–Olarin päivähoitoalueeseen liittyen. Kaksi erityyppistä kyselyä varmistivat sen, että kaikilla päiväkotien ja lastensuojelun välisessä verkostotyössä mukana olevilla ammattilaisilla oli mahdollisuus saada äänensä kuuluviin.

Varmistaakseni kyselyjen toimivuuden testasin lomakkeita testiryhmällä, joka koostui 10 sosiaalialan ammattilaisesta ja opiskelijasta. Kyselyt olivat sähköisessä muodossa ja niihin vastattiin Webropol-palvelun kautta Internetissä huhtikuussa 2009. Halusin varmistaa jokaiselle otokseen kuuluvalla henkilölle helpon väylän vastata. Lähetin jokaisen otokseen valikoidun päiväkodin johtajalle sähköpostiin molempien kyselyiden sähköiset linkit. Avoimeen kyselyyn johtajien oli tarkoitus vastata itse ja strukturoidun kyselyn linkin pyysin johtajia välittämään kasvatusvastuullisen henkilökunnan sähköposteihin. Ennen kyselyjen käynnistymistä kävin vierailmassa päiväkodin johtajien yhteisessä palaverissa 26.3.2009 esittelemässä aineistonkeruumenetelmäni, jotta vastaaminen olisi mahdollisimman vaivatonta (ks. liite 2).

Lähetin avoimen kyselyn linkin sähköpostitse myös johtavalle sosiaalityöntekijälle, joka välitti linkin eteenpäin alueen muille sosiaalityöntekijöille. Sosiaalityöntekijöitä oli vaikeaa tavoittaa kasvotusten, joten lähetin lyhyen ja ytimekkään ohjeistuksen kyselyihin liittyen sähköpostitse johtavalla sosiaalityöntekijälle hänen omasta pyynnöstään. Hän välitti lähettämäni ohjeet muille alueen lastensuojelun sosiaalityöntekijöille. Vastausaikaa annettiin ensin kaksi viikkoa, jonka jälkeen lisää kaksi viikkoa, sillä vastauksia tuli aluksi vain muutamia päiväkotien henkilökunnan vuosilomien takia.

Kyselyiden lisäksi sain mahdollisuuden osallistua Matinkylä–Olarin päivähoiton ja lastensuojelun yhteiseen kehittämispäivään 8.4.2009, jossa käytin aineistonkeruumenetelmänä osallistuvaa havainnointia. Kerron suunnittelupäivästä lisää kappaleessa 8.2.

7.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisen keskustelun kentällä tutkimuksen tekemiseen liittyvät eettiset kysymykset ovat olleet viime aikoina paljon puhuttu aihe. Koko tutkimusprosessi on alettu nähdä kokonaisvaltaisena valintojen vyyhtinä, jolloin eettisyyden ajatellaan olevan koko ajan läsnä. Tutkijan tulee tarkastella jokaista tutkimuksen osatekijää pintaa syvemmälle. Eettisesti kestävän tutkimuksen kuvaillaan olevan prosessi, jossa tutkija punnitsee tarkasti eri vaiheiden ratkaisuja pohtien samalla valintojen merkitystä tutkimuksen luomalla todellisuuskuvalla ja tuleville seurauksille. (Pohjola 2003, 11–12.) Olen pohtinut erilaisia ratkaisuja noudattaakseni eettisyyden periaatteita tutkimuksessa. Vaikka tutkimuksessa käsitellään päivähoitoa ja lastensuojelua, aineistossa ei ole lapsista ja perheistä kertovaa aineistoa, sillä kartoituksen kohteena on moniammatillinen verkostotyö. Tutkimuksen aihe on kuitenkin siltä osin arka, että verkostotyössä on ollut ongelmia tutkimusalueella jo kauan.

Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä arvioitaessa puhutaan käsitteistä reliabelius ja validius. Reliabelius merkitsee tutkimustulosten toistettavuutta ja validius valitun tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata. Kvalitatiivista metodologia käytettäessä tavoitteena on todellisen elämän kuvaaminen kokonaisvaltaisesti. Elämän ajatellaan olevan monimuotoista ja ainutlaatuista ja sen vuoksi perinteiset luotettavuuden mittarit eivät ole sopivia. Tutkimusta on kuitenkin arvioitava tavalla tai toisella. Kvalitatiivisen tutkimuksen kompastuskivi onkin juuri luotettavuuden ja pätevyyden osoittaminen vakuuttavasti. (Hirsjärvi 2008, 226–227.) Tällaisessa tapauksessa ensiarvoisen tärkeää on tarkka selostus ja perustelu tutkimuksen toteuttamisesta, johon olen tässä tutkimuksessa pyrkinyt. Validiutta tässä tutkimuksessa tukee edellä jo esitellyt tarkasti ja harkiten rakennetut kyselylomakkeet ja niiden testaaminen ennen virallista aineiston keruuta. Olen pyrkinyt tässä tutkimuksessa täyttämään reliabeliuden kriteerit varmistamalla tarpeeksi laajan otoksen ja käyttämällä triangulaatiota eli vastaamalla tutkimuskysymyksiin sekä kvalitatiivisen että kvantitatiivisen aineiston avulla.

Triangulaatio eli monimetodinen lähestymistapa tarkoittaa kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten tutkimusmetodien yhdistämistä samassa tutkimuksessa. Triangulaatio on ollut viime vuosina suhteellisen vähän käytetty, sillä sen ajatellaan olevan vaativa ja paljon aikaa ja resursseja vievä metodi, jota on hankala soveltaa. On kuitenkin tärkeää hahmottaa, että triangulaation voidaan yksinkertaistusti sanoa olevan saman tutkittavan ilmiön tarkastelua useammasta eri näkökulmasta. (Viinamäki 2007, 173–175.) Valitsin triangulaation menetelmäksi tähän tutkimukseen juuri luotettavuuden lisäämiseksi ja monipuolisen aineiston saamiseksi.

Tässä tutkimuksessa aineistotriangulaatio toteutuu vastattaessa tutkimuskysymyksiin sekä kvalitatiivisen että kvantitatiivisen aineiston avulla. Nämä aineistot koostuvat päiväkodeissa kasvatusvastuussa olevalla henkilökunnalla teetetystä strukturoidusta kyselystä (kvantitatiivinen aineisto), sekä avoimesta kyselystä (kvalitatiivinen aineisto), johon vastasivat päiväkotien johtajat, kiertävät erityislastentarhan opettajat sekä alueen lastensuojelun sosiaalityöntekijät.

Avoimiin kysymyksiin vastanneet henkilöt valikoituivat sen mukaan, että heillä tiedetään toimenkuvansa puolesta olevan keskeinen rooli tehtävässä verkostotyössä. On kuitenkin tiedossa, että lastensuojelun kanssa tehtävässä verkostotyössä mukana olevat työntekijät vaihtelevat päiväkodeittain. Kattavan ja luotettavan kartoituksen saamiseksi koin tutkijana olevan tärkeää ottaa kaikki kasvatusvastuussa olevan päiväkotien työntekijät otokseen mukaan strukturoidun kyselyn kautta. Tämä oli keskeisin perustelu triangulatiivisen tutkimusasetelman valintaan. Aineiston analysoinnissa olen pyrkinyt mahdollisimman tarkkaan työskentelyyn pätevien tulosten saamiseksi.

7.4 Aineiston analysointi

Kvalitatiivisen aineiston sisällönanalyysissä käytettiin teemoittelua, joka perustuu aineistosta tutkimuskysymysten kannalta olennaisiin, esiin nostettaviin teemoihin, joiden kautta tutkimusongelmaa pyritään valaisemaan. Teemoittain järjestetyt vastaukset ovat mielenkiintoista tutkia, mutta onnistuakseen teemoittelu

vaatii teorian ja empirian tiivistä vuorovaikutusta, jotta tulokset eivät jää vain sitaattikokoelmaksi. Onnistuessaan teemoittelu on tehokas keino löytää tutkimuksen kautta vastauksia esitettyihin tutkimuskysymyksiin ja niiden kautta käytännön haasteisiin. (Eskola & Suoranta 2008, 174–178.)

Kvantitatiivista aineistoa pystyi muokkaamaan Webropol- ohjelman avulla mieleiseen numeraaliseen muotoon. Tämä helpotti analyysia, sillä strukturoitu kysely toimii tutkimuksessa täydentävänä aineistona. Avoimesta kyselystä saatava tutkimustieto on henkilökohtaisempaa ja syvällisempää kuin strukturoidusta kyselystä saatava aineisto. Tilastollisilla ja numeraalisilla tiedoilla kvalitatiivista aineistoa voidaan yleistää, kun taas avoimet kyselyt antavat kvantitatiiviselle aineiston analysoinnille syvyyttä ja tarkempia näkökulmia. (Viinamäki & Saari 2007, 181–182; Eskola & Suoranta 2008, 73).

Avoimia vastauksien analysointi oli helppoa aloittaa sillä, vastaukset olivat Webropol- ohjelman ansioista jo valmiiksi sähköisessä muodossa. Aloittaessani avointen kyselylomakkeiden analysointia huomasin, että aineistosta nousee esiin yllättävän selkeitä ja yhtenäisiä teemoja tutkimuskysymyksiin liittyen. Vastaukset olivat siis melko samanlaisia keskenään, joten yhtenäisiä vastauksia tutkimuskysymyksiin löytyi suhteellisen nopeasti.

Avoimeen kyselyyn vastattiin prosentuaalisesti hyvin, jolloin aineiston voidaan sanoa olevan siltä osin luotettavaa. Päiväkodin johtajista vastasi 88 %, konsulttivista erityislastentarhanopettajista 100 % sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä vastasi 50 %. Strukturoituun kyselyyn vastasi vain 40 % päiväkotien kasvatusvastuullisesta henkilökunnasta. Tämä ei kuitenkaan heikennä tutkimuksen luotettavuutta kvantitatiivisen aineiston ollessa täydentävää. Seuraavassa kappaleessa esitän analysoinnin tulokset.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

8.1 Tulokset tutkimuskysymysten mukaan

Tutkimuksen tulokset esitetään tutkimuskysymys kerrallaan. Ensimmäisenä on teemoittelutaulukko, jossa teemat ovat syntyneet sen perusteella, että sama asia on mainittu aineistossa vähintään kaksi kertaa. Avoimessa vastauksessa vastaaja on voinut mainita moneen eri teemaan lukeutuvia asioita, joten mainittujen asioiden yhteismäärä voi ylittää vastausten lukumäärän (13). Jokaista taulukkoa seuraa sitä selittävä osuus. Taulukkoa selittävän osion jälkeen tulee tutkimuskysymysten kannalta kiinnostavia aukikirjoitettuja vastauksia, jotka eivät mahtuneet analyysissä syntyneiden teemojen piiriin. Viimeiseksi jokaisen tutkimuskysymyksen kohdalla esittelen kvantitatiivisen aineiston eli strukturoidusta kyselystä kootun taulukon, joissa on alleviivattuna tutkimuksen kannalta merkittäviä lukemia. Strukturoituun kyselyyn vastasi 40 kasvatustavallista henkilöä.

Teemoittelutaulukossa yhdistävä luokka kuvaa tutkimuskysymyksiä, jotka toimivat pääteemoina analyysissä. Taulukossa on käytetty seuraavia lyhenteitä: pk: päiväkotia, lasu: lastensuojelu.

1. TUTKIMUSKYSYMYS:

Miten päiväkotien ja lastensuojelun välistä verkostotyötä tehdään?

TAULUKKO 1. Verkostotyön tekeminen: viestintä

Kpl (n=13)	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
12 (92 %)	Puhelin	Viestintä	Verkostotyön tekeminen
8 (62 %)	Sähköposti		
8 (62 %)	Yhteiset tapaukset		

Päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyön viestinnässä käytetään tutkimuksen mukaan pääasiallisesti kolmea väylää. Pääasiallinen kommunikaatiomuoto verkostotyössä oli kyselyn mukaan puhelin (92 %). Sähköpostia ja yhteisiä tapauksia käytettiin viestinnässä puhelimen jälkeen yhtä paljon (62 %). Kyselyn vastauksista löytyi kuitenkin myös huolta pääasiallisen viestintäväylän eli puhelimen käytön sujuvuudesta.

Eräässä vastauksessa nousi esiin huoli lastensuojelun työntekijöiden huonosta tavoitettavuudesta.

”...päivähoito yrittää soittaa (huono tavoitettavuus) tai sitten lähetetään s-postilla soittopyyntö. Hätätilassa soitetaan Kriisipäivystykseen tai kiireellisissä asioissa Lasun työntekijän tavoittamiseksi Lasun vahtimestarille.”

TAULUKKO 2. Verkostotyön tekeminen: viestinnän kehittäminen

Kpl (n=13)	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
4 (31 %)	Osapuolten tutustuminen toisiinsa	Viestinnän kehittäminen	Verkostotyön tekeminen
4 (31 %)	Yhteisten tapaamisten lisääminen		
3 (25 %)	Viestinnälle vastuuhenkilöt		
2 (17 %)	Yhteistyölle selkeä struktuuri		
2 (17 %)	Tiedonkulku nopeammaksi		

Viestinnän kehittämiseksi esitettiin useita eri vaihtoehtoja. 31 % vastaajista toivoi työntekijöiden parempaa tutustumista toisiinsa, sillä sen avulla yhteistyön tekeminen ja siihen ryhtyminen koettaisiin helpommaksi. Saman verran vastaajista toivoi myös lisää yhteisiä tapaamisia verkostotyön tiimoilla lasten ja perheiden asioissa. Neljäsosa vastaajista toivoi viestinnälle selkeitä vastuuhenkilöä sekä päivähoiton että lastensuojelun puolelle. Viestinnän kehittämiseksi ehdo-

tettiin myös koko yhteisen työskentelyn selkeyttämistä ja yhteisen struktuurin luomista. Myös tiedonkulun toivottiin nopeutuvan.

Kahdessa vastauksessa sujuvan viestinnän esteeksi esitettiin epävarmuus verkostotyön toisesta osapuolesta.

”Perheiden asioiden esille nostamista estää pelko vääristä tulkinnoista. Epäluottamusta on varmaan puolin ja toisin.”

”...Lastensuojelu ei todellakaan ole se taho, johon otamme yhteyttä ensimmäisenä huolen herätessä. Tuttujen työntekijöiden kanssa tulisi ehkä pohdittua pienempiäkin huolenaiheita.”

TAULUKKO 3. Verkostotyön kehittäminen: Tiedossa olevat työvälineet

Kpl (n=13)	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ- LUOKKA
7 (54 %)	Verkostokokous	Tiedossa olevat työvälineet	Verkostotyön tekeminen
5 (38 %)	Ennakointidialogit		
4 (31 %)	Verkostokartta		
8 (62 %)	Huolen vyöhykkeistö		
2 (15 %)	Läheisneuvonpito		

Verkostotyön työvälineistä tiedetään tulosten mukaan kohtuullisesti. Huolen vyöhykkeistö (62 %) ja verkostokokous (54 %) ovat vastausten mukaan kaikkein tutuimmat työvälineet vastaajille. Ennakointidialogit (38 %) ja verkostokartta (31 %) olivat myös usealle vastaajalle tuttuja. Läheisneuvonpito sen sijaan oli tiedossa vain kahdella vastaajista.

Eräässä vastauksessa esiintyi selkeää epävarmuutta verkostotyön työvälineiden suhteen.

”Tiedän kaikista jotakin, en ole perehtymällä perehtynyt mihinkään.”

TAULUKKO 4. Verkostotyön tekeminen: Käytössä olevat työvälineet

Kpl (n=13)	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ- LUOKKA
8 (62 %)	Verkostokokous	Käytössä olevat työvälineet	Verkostotyön tekeminen
6 (46 %)	Huolen vyöhykkeistö		

Verkostotyön työvälineitä koskevat tulokset osoittavat, että niitä tunnetaan useita, mutta käytetään pääasiassa vain kahta: verkostokokousta (62 %) sekä huolen vyöhykkeistöä (46 %).

Eräästä vastauksesta selvisi, että työvälineisiin liittyvää materiaalia pitäisi löytyä jokaisesta päiväkodista ja koulutustakin on ollut, muuten vastausten pohjalta voi sanoa, että käytössä on vain vähän olemassa olevia työvälineitä.

”Huolen vyöhykkeistö, huolen puheeksioton ennakointi –lomake, lastensuojeluilmoitus, yhteistyömalli ja tiedotteet Huoli puheeksi – koulutuksesta (myös Essissä) ja verkostokonsultoinnista ovat päiväkodeissa ET – kansioissa, eli siis saatavissa ja käytettävissä. Ja monilla on pk:eissa myös Arnkilin ja Erikssonin kirja käytettävissä. Muutamalle pk:in henkilökunnalle on ollut Huoli puheeksi – koulutus.”

TAULUKKO 5. Strukturoidun kyselyn koonti: Verkostotyön tekeminen

VERKOSTOTYÖN TEKEMINEN	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Verkostotyöllä tarkoitetaan työntekijäverkostojen ja sosiaalistenverkostojen jaetun asiantuntijuuden hyödyntämistä jonkin haasteen ratkaisemiseksi.	0 %	0 %	25 %	<u>75 %</u>
2. Olen ollut useasti osallisena lastensuojelun kanssa tehtävässä verkostotyössä.	<u>57,5 %</u>	30 %	7,5 %	5 %
3. Olen saanut mielestäni kattavasti tietotaitoa verkostotyön tekemiseen koulutuksen ja/tai työni kautta.	<u>17,5 %</u>	<u>52,5 %</u>	20 %	10 %
4. Olen tietoinen käytettävissä olevista verkostotyön työvälineistä (esim. huolen vyöhykkeistö, läheisneuvonpito, verkostokartta, ennakointidialogit)	27,5 %	<u>40 %</u>	10 %	22,5 %

Yllä olevasta taulukosta on alleviivattu tutkimuksen kannalta merkittäviä prosenttilukuja. Strukturoitu kysely osoitti, että 75 % vastaajista eli päiväkotien kasvatusvastuullisesta henkilökunnasta tiesi, että verkostotyöllä tarkoitetaan työntekijäverkostojen ja sosiaalisten verkostojen jaetun asiantuntemuksen hyödyntämistä jonkin haasteen ratkaisemiseksi. Kuitenkin jopa 57,5 % vastaajista ei ole ollut mukana useasti verkostotyössä.

Vajaa viidennes vastaajista on sitä mieltä, ettei ole saanut läheskään riittävästi tietotaitoa verkostotyön tekemiseen koulutuksen ja/tai työn kautta ja jopa yli puolet vastaajista koki melkoista vajausta tietotaidossaan. Vastaavasti vain 10 % päiväkotien työntekijöistä kokee olevansa hyvin koulutettuja lastensuojelun kanssa tehtävään verkostotyöhön. 40 % vastaajista oli epävarma myös verkostotyössä käytettävien työvälineiden suhteen.

TAULUKKO 6. Strukturoidun kyselyn koonti: Verkostotyön kehittäminen

VERKOSTOTYÖN KEHITTÄMINEN	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Lastensuojelun kanssa tehtävä verkostotyö on mielestäni sujuvaa.	<u>17,5 %</u>	25 %	<u>50 %</u>	<u>7,5 %</u>
2. Päiväkodin ja lastensuojelun välinen viestintä on sujuvaa.	17,5 %	40 %	<u>40 %</u>	<u>2,5 %</u>
3. Mielestäni verkostotyön työvälineet ovat käyttökelpoisia.	17,5 %	15 %	<u>62,5 %</u>	5 %
4. Verkostotyö on mielestäni sujuvaa sellaisenaan, eikä kaipaa kehittämistä.	25 %	<u>52,5 %</u>	20 %	2,5 %
5. Olen valmis lisäämään omaa työpanostani verkostotyön kehittämiseksi työpaikallani	7,5 %	15 %	45 %	<u>32,5 %</u>

Kysyttäessä verkostotyön sujuvuudesta lastensuojelun kanssa vain 7,5 % pitivät yhteistyötä sujuvana. Toisaalta puolet vastaajista piti verkostotyötä melko sujuvana, mutta toisaalta lähes viidennes ajattelee, ettei verkostotyö toimi ollenkaan. Viestinnän kohdalla vastaukset osoittivat keskivertoa tyytyväisyyttä. 40 % vastaajista piti verkoston viestintää melko sujuvana, mutta toisaalta vain 2,5 % on sitä mieltä, että viestintä olisi sujuvaa. Kvantitatiivinen aineisto tukee viestin-

nän kohdalla kvalitatiivista aineistoa, sillä molemmat kyselyt viittaavat viestinnän olevan haasteellista.

Verkostotyön työvälineiden kohdalla jopa 62, 5 % vastaajista piti niitä käyttökel-
poisina, vaikkakin edellisen taulukon mukaan 40 % vastaajista oli epävarma
työvälineiden suhteen. Yleisesti ottaen reilu puolet vastaajista näkee verkosto-
työssä kehitettävää, mutta vain reilu 30 % prosenttia olisi varmasti valmis anta-
maan omaa työpanostaan kehittämiseen.

2. TUTKIMUSKYSYMYKSIÄ:

**Miten vastuu on jaettu päiväkotien ja lastensuojelun välisessä verkosto-
työssä?**

TAULUKKO 7. Vastuunjako verkostotyössä

Kpl (n=13)	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
5 (38 %)	Henkilökunnan tiedo- tus	Pk:n sisäinen vuo- rovaikutus ja vies- tintä	Vastuunjako verkostotyössä
4 (31 %)	Henkilökunnan tuke- minen lasuasioissa.		
3 (23 %)	Itsensä ja henkilökun- nan perehdyttäminen uusiin työmuotoihin.		
3 (23 %)	Yhteyden ottaminen lasu:un tarvittaessa	Pk:n ja lasu:n väli- nen vuorovaikutus ja viestintä	
3 (23 %)	Verkostokokouksien kokoon kutsuminen tarvittaessa		

Verkostotyön vastuunjako koettiin monelta osin epäselväksi. Päiväkodinjohtajis-
ta 38 % koki omaksi vastuualueekseen henkilökunnan tiedottamisen ja toisaalta
työntekijöiden tukemisen lastensuojeluasioissa (31 %). Vajaa neljännes (23 %) koki vastuukseen itsensä ja henkilökunnan perehdyttämisen uusiin työmuotoihin ja yhteyden ottamisen lastensuojeluun tarvittaessa.

Sosiaalityöntekijöiden vastaukset vastuunjakoon liittyen eivät olleet tarkkoja.

”Yhteisistä asiakaslapsista ja heidän perheistään ”vastaaminen”. Tietenkin he vastaavat viime kädessä itse itsestään.”

TAULUKKO 8. Strukturoidun kyselyn koonti: Vastuunjako verkostotyössä

VASTUUNJAKO VERKOSTOTYÖSSÄ	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Päiväkotimme koko henkilöstö tekee tarvittaessa verkostotyötä lastensuojelun kanssa.	2,5 %	<u>22,5 %</u>	<u>45 %</u>	<u>30 %</u>
2. Lastensuojelutarpeen ilmaantuessa päiväkodissa, tiedän miten minun tulee toimia.	5 %	25 %	<u>42,5 %</u>	<u>27,5 %</u>
3. Koen roolini selkeäksi lastensuojelun kanssa tehtävässä verkostotyössä	10 %	45 %	40 %	<u>5 %</u>

Tulokset koko päiväkodin henkilökunnan alttiudesta lähteä tarvittaessa verkostotyöhön mukaan osoittivat seuraavaa: 30 % vastaajista oli sitä mieltä, että kaikki osallistuisivat tarvittaessa, 45 % ajattelee, että suhteellisen suurella todennäköisyydellä kaikki voisivat osallistua ja reilu viidennes vastaajista on epävarma siitä, lähtisikö koko henkilökunta verkostotyöhön tarvittaessa mukaan.

Vastaajista vajaa kolmannes tietää varmasti, miten toimisi lastensuojelutarpeen ilmaantuessa ja 42,5 % oli melko varma siitä. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että vain 5 % päiväkotien työntekijöistä kokee roolinsa selkeäksi verkostotyössä. Pientä epävarmuutta roolistaan kokee 40 % ja vähän suurempaa epävarmuutta 45 % vastaajista.

3. TUTKIMUSKYSYMYKSIÄ:

Miten vastuunjako tulisi kehittää?

TAULUKKO 9. Vastuunjaon kehittäminen

Kpl (n=13)	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
6 (46 %)	Yhteisiä työpäiviä lisää	Säännöllisempää yhteistyötä	Vastuunjaon kehittäminen
3 (23 %)	Enemmän neuvottelua lasten asioissa		
4 (31 %)	Toimintatapojen yhteinen suunnittelu	Yhteistyölle selkeä strukturi	
4 (31 %)	Pysyvät toimintamallit		
5 (38 %)	Pysyvä henkilökunta		
2 (15 %)	Lasulle aktiivisempi rooli yhteistyössä		

Samoin kuten viestintää myös vastuunjako haluttaisiin tulosten mukaan kehittää monella eri tavalla. Yleisesti ottaen toivottiin lisää säännöllistä yhteistyötä, jotta vastuunjako voitaisiin sopia ja sitä voitaisiin siten myös toteuttaa. Koko verkostotyölle haluttaisiin pysyvät toimintamallit. 38 % vastaajista toivoi myös pysyvää henkilökuntaa, jotta vastualueet pysyisivät samoilla henkilöillä. Päivähoidon puolelle mainittiin myös toiveesta, että lastensuojelu ottaisiin aktiivisemmän roolin, sillä he ovat lastensuojeluasioissa kuitenkin asiantuntijoita.

Erästä vastauksesta selvisi, että kehittämistyötä ei tarvitsisi välttämättä aloittaa täysin alusta.

”Hyvä toimintamalli on olemassa, mutta pitää uudelleen elvyttää käyttöön.”

TAULUKKO 10. Strukturoidun kyselyn koonti: Vastuunjaon kehittäminen

VASTUUNJAON KEHITTÄMINEN	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Lastensuojelun tarpeen arvioiminen lapsen/ perheen asioissa päiväkodissa on mielestäni sujuvaa.	7,5 %	32,5 %	52,5 %	<u>7,5 %</u>
2. Vastuunjako lastensuojelun kanssa tehtävässä verkostotyössä on selkeä	10 %	<u>45 %</u>	<u>40 %</u>	5 %

Taulukon nro 8 mukaan lähes kolmannes vastaajista kertoi olevansa varma, miten toimia lastensuojelutarpeen ilmaantuessa. Kuitenkin kysyttäessä vastuunjaon sujuvuudesta koko päiväkodin tasolla lastensuojelutarpeen arvioinnissa, vain 7,5 % vastaajista on sitä mieltä, että vastuujako on sujuvaa. Vastuunjako koko verkoston tasolla on päiväkotien työntekijöille melko selkeää (40 %) tai siinä esiintyy epävarmuutta (45 %).

4. TUTKIMUSKYSYMYS:

Miten päiväkotien ja lastensuojelun välistä verkostotyötä dokumentoidaan?

TAULUKKO 11. Käytössä olevat dokumentit

Kpl (n=13)	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
4 (31 %)	Lastensuojeluilmoitus	Käytössä olevat dokumentit	Verkostotyön dokumentointi
3 (23 %)	Varhaiskasvatussuunnitelma		
4 (31 %)	Kokousmuistiot		
5 (38 %)	Vapaa kirjaaminen havainnoinnin perusteella		

Verkostotyössä käytössä olevia dokumentteja ovat lastensuojeluilmoitus (31 %), varhaiskasvatussuunnitelma (23 %) sekä erilaiset kokousmuistiot (31 %). Pääasialliseksi dokumentoinniksi päiväkodeissa osoittautui kuitenkin vapaa kirjaaminen havainnoinnin perusteella.

Eräs päiväkodin johtaja mainitsi toimivan dokumenttikokoelman, jota tarvittaessa käyttää.

...”Dokumentoinnissa käytän Kontulan varhaisen tuen projektissa kehitettyjä lomakkeita, joissa selkeästi kirjataan mitä sovitaan, kettä palaveriin osallistuivat ja kuka toimii vastuuhenkilönä asian eteenpäin viemisessä.”

TAULUKKO 12. Strukturoidun kyselyn koonti: Dokumentointi verkostotyössä

DOKUMENTOINTI VERKOSTOTYÖSSÄ	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Dokumentoinnilla tarkoitetaan erilais-ten asiakirjojen ja muistiinpanojen kirjoitamista ja niiden lukemista.	5 %	2,5 %	32,5 %	<u>60 %</u>
2. Dokumentointi on osa verkostotyön tiedonkulkua.	2,5 %	0 %	27,5 %	<u>70 %</u>
3. Olen kirjoittanut lasta tai perhettä koskevia asiakirjoja, joita on käytetty lastensuojelun kanssa tehtävään verkostotyöhön.	<u>52,5 %</u>	12,5 %	20 %	15 %
4. Dokumentointi turvaa sekä lapsen ja perheen että työntekijän toimintaa.	0 %	0 %	35 %	<u>65 %</u>

60 % päiväkotien työntekijöistä tiesi, mitä dokumentoinnilla tarkoitetaan ja 70 % piti dokumentointia osana verkostotyön tiedonkulkua. Vastaajista kuitenkin yli puolet ei ole kirjoittanut dokumentteja, joita olisi käytetty lastensuojelun kanssa tehtävässä verkostoyössä. Päiväkotien työntekijät pitävät dokumentointia sekä oman toimintansa että lapsen ja perheen turvana.

5. TUTKIMUSKYSYMYS:

Miten dokumentointia tulisi kehittää?

TAULUKKO 13. Dokumentoinnin kehittäminen

Kpl (n=13)	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
6 (46 %)	Käyttöön yhteiset lomakkeet	Dokumentoinnille selkeä struktuuri	Dokumentoinnin kehittäminen
3 (23 %)	Vaitiolovelvollisuudet selviksi		
4 (31 %)	Kaikkien sovittujen asioiden kirjaaminen		

Kuten aiempienkin kehittämisehdotusten kohdalla, myös dokumentointiin toivotaan selkeämpää ja yhteistä mallia. Lähes puolet toivoo käyttöön yhteisiä ja valmiita lomakkeita.

Eräs vastaus kertoi kuvainnollisesti toimijoiden etäisyydestä toisiinsa, mikä koettiin esteeksi sujuvalle yhteistyölle.

”Meillä on erilliset asiakastietojärjestelmät, joten kumpikin osapuoli dokumentoi tahollaan ei yhdessä.”

TAULUKKO 14. Strukturoidun kyselyn koonti: Dokumentoinnin kehittäminen

DOKUMNETOINNIN KEHITTÄMINEN	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Lastensuojeluasiakirjojen kirjoittaminen ja lukeminen on mielestäni selkeää, enkä kaipaa siihen lisää ohjeistusta.	27,5 %	<u>40 %</u>	27,5 %	5 %
2. Saan pyydettyä apua dokumentoinnissa työpaikaltani.	5 %	12,5 %	40 %	<u>42,5 %</u>
3. Lastensuojelutyön dokumentointi on päiväkodissamme aina perheen ja verkoston muiden viranomaisten kanssa yhdessä sovittua ja jaettua.	5 %	12,5 %	<u>45 %</u>	37,5 %

Kuten kvalitatiivinen aineisto osoitti verkostotyön dokumentointi kaipaa kehittämistä. Tätä vahvisti myös kvantitatiivinen jonka mukaan, jopa 40 % vastaajista pitää lastensuojeluasiakirjojen kirjoittamista ja lukemista melko vaikeana. Kuitenkin 42,5 % kertoo saavansa tarvittaessa apua dokumentointiin työpaikaltaan.

45 % työntekijöistä on melko samaa mieltä siitä, että dokumentointi on kaikkien osapuolien kanssa yhdessä sovittua ja jaettua.

Koska yhtenä impulssina tässä tutkimuksessa oli uusi lastensuojelulaki ja sen vaikutus päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyöhön, esitin molemmissa kyselyissä kysymyksen lakiin liittyen.

TAULUKKO 15. Uusi lastensuojelulaki: Avoin kysely

KPL	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
8 (62 %)	Ei mitään muutosta	Muutos hyvin vähäistä	Uuden lastensuojelulain vaikutus
2 (15 %)	Enemmän varhaista puuttumista		
2 (15 %)	Ei osaa sanoa		

Yli puolet avoimen kyselyn vastaajista oli sitä mieltä, että uusi lastensuojelulaki ei ole vaikuttanut heidän työhönsä millään tavalla. Kaksi vastaajista mainitsi havainneensa enemmän varhaista puuttumista lasten ja perheiden tilanteisiin uuden lain astuttua voimaan 1.1.2008.

TAULUKKO 16. Uusi lastensuojelulaki: Strukturoitu kysely

Strukturoitu kysely	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Olen perehtynyt uuteen lastensuojelulakiin (417/2007) ja siinä oleviin tarkennuksiin ja muutoksiin, jotka koskevat työtäni.	35 %	22,5 %	22,5 %	<u>20 %</u>

Päiväkotien työntekijöistä vain 20 % sanoo perehtyneensä uuteen lastensuojelulakiin ja siinä oleviin omaa työtä koskeviin kohtiin. 22,5 % on tutustunut lakiin jollain tasolla ja 35 % ei ole ollut missään kosketuksissa uuteen lakiin.

8.2 Otteita kehittämispäivästä

Sain osallistua päivähoidon ja lastensuojelun kehittämispäivään 8.4.2009. Kehittämispäivään osallistuivat lisäksi lastensuojelun johtava sosiaalityöntekijä ja hänen työparinsa, päivähoidon erityisasiantuntija, konsultoivat erityislastentarhanopettajat sekä Olarin päiväkodin johtaja, joka vastaa verkostotyön kehittämisestä päivähoidon puolella. Kehittämispäivän tarkoituksena oli koota yhteen ajatuksia siitä, miten yhteistyötä saataisiin sujuvammaksi.

Kehittämispäivässä käydyt keskustelut tukivat voimakkaasti kyselystä saatuja tuloksia. Yleisesti todettiin, että yhteistyö on kovin kankeaa, mutta välttämätöntä, joten sen olisi toimittava sujuvammin. Päivähoidon puolelta koettiin suurta epävarmuutta ja korkeaa kynnystä ottaa yhteyttä lastensuojeluun, sillä viranomaisen on tehtävä lastensuojeluilmoitus aina nimellisenä. Päivähoidossa ei myös tiedetä, missä tilanteissa tulisi ottaa yhteyttä lastensuojeluun ja kenelle kuuluu soittaa, kun kokemusten mukaan ketään ei saada kiinni.

Yhdeksi syyksi verkostotyön toimimattomuuteen päivähoito totesi viimevuosien ajalta olevat negatiiviset kokemukset lastensuojelun kanssa tehdystä yhteistyöstä. Päivähoidon edustajat myönsivät ennakkoluuloisen ja epäilevän asenteen lastensuojelun työntekijöitä kohtaan. Samassa yhteydessä esiin nostettiin myös luottamuspuola, jonka koetaan johtuvan juuri negatiivista kokemuksesta ja aikojen saatossa syntyneistä epämääräisistä mielikuvista. Todettiin myös, että työntekijät eivät tunne toisiaan, jolloin ei edes tee mieli ottaa yhteyttä, ellei ole pakko. Myös tämä yhteistyökumppanin vieraus ja kuvainnollinen etäisyys aiheuttavat ennakkoluuloisuutta ja luottamuspuola, jotka vaikuttavat negatiivisena ilmapiirinä koko verkostoon. Päiväkotien ja lastensuojelun verkostossa oli kehittämispäivän perusteella havaittavissa selkeää vastakkainasettelua, eikä niinkään rinnakkain toimimista saman haasteen ratkaisemiseksi. Uusi lastensuojelulaki koettiin myös aivan vieraaksi.

Lastensuojelun työntekijät toivoivat päiväkodeista paljon lisää yhteydenottoja. He muistuttivat myös mahdollisuudesta konsultoida sosiaalityöntekijää nimet-

tömänä, jos jostain lapsesta on huolta ja epävarmuutta. Sosiaalityöntekijät painottivat myös sitä, etteivät voi toimia muuta kuin konsultaatioapuna, ennen kuin lastensuojeluilmoitus tehdään, sillä siitä lähtee liikkeelle lastensuojeluprosessi, kuten sivun 14 kaaviossa näkyy. Lastensuojeluilmoituksen tekemistä ehdotettiin tehtäväksi koko tiimin ja johtajan nimillä, jottei paine kohdistu vain yhteen ihmiseen. Myös lastensuojelun puolella vasta opetellaan uutta lastensuojelulakia ja sen myötä tulleita uusia käytäntöjä. Sosiaalityöntekijät lupasivat koota laista päivähoitoa koskevat olennaiset asiat ja järjestää mahdollisesti myös perehdytyspäivän lähitulevaisuudessa (lukuvuoden 2009–2010 aikana).

Yhteisesti todettiin, että lastensuojelu koetaan perheissä usein pahaksi ja ahdistusta aiheuttavaksi asiaksi, eikä tukea, tietoa ja turvaa tarjoavaksi palveluksi. Tätä kokemusta helpottamaan lastensuojelun työntekijät lupasivat toimittaa päiväkodeihin laatikolliset Espoon kaupungin esitteitä: ”Lastensuojelutarpeen selvitys” ja ”Lastensuojelu perheiden tukena”. Molemmiin puolin oltiin varsin hämmästyneitä, miksi kyseisiä esitteitä ei ole jo päiväkodeissa.

Päivähoidon ja lastensuojelun kehittämispäivän päätteeksi sovittiin, että seuraava kehittämistapaaminen järjestettäväksi syksyllä 2009, siten että avoimen kutsun saa koko päivähoidon henkilökunta. Ajatuksena oli myös, että tämän tutkimuksen tuloksia esiteltäisiin kehittämispäivässä, mikäli tutkimus valmistuu siihen mennessä.

Valmista tutkimusta pyritään hyödyntämään myös tutkimusalueen päiväkodeissa. Kaikki tutkimukseen osallistuneet päiväkodin johtajat ovat pyytäneet minua lähettämään valmiin tutkimuksen sähköpostin liitteenä, jolloin jokainen heistä voi tulostaa oman raportin päiväkotiinsa. Edellisen lisäksi aion lähettää tutkimuksen myös tutkimukseen osallistuneille lastensuojelun sosiaalityöntekijöille, jotta molemmat tutkimuksen kohteena olleet verkostotyön osapuolet tulisivat tietoisiksi tutkimuksen tuloksista ja esiin nousseista kehittämissuunnitelmista.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

9.1 Tutkimustulosten tarkastelua – työkaluiksi avoin vuorovaikutus ja säännöllinen yhteistyö

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa Matinkylä–Olarin päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyötä. Verkostotyötä tutkinut Kääriäinen toteaa, että yhteistyön kehityksen esteinä ja hidasteina ovat resurssien puute ja vaikeus löytää yhteisiä toimintatapoja siten, että jokainen työntekijä voi silti säilyttää oman ammattiroolinsa, vaikka työskennellään yhdessä eri näkökulmista katsovien toimijoiden kanssa. (Kääriäinen 2003, 11.) Matinkylä–Olarin päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyön kartoituksen tulokset osoittavat haasteita erityisesti eriävissä toimintatavoissa, katkonaisessa viestinnässä ja sekä jonkin asteisessa luottamuspulassa, josta työntekijät puhuivat itsekkin kehittämispäivässä.

On kuitenkin hyvä muistaa, että päiväkodeilla ja lastensuojelulla on yhteinen tahtotila toimia lasten ja perheiden parhaaksi. Valitettavasti se ei kuitenkaan riitä, vaan täytyy myös luoda toimivat ja yhteisesti sovitut rakenteet verkostossa. Lastensuojelun verkostotyössä yhdistetään usein työntekijäverkostot sekä läheisverkostot, jotta saadaan yhdistettyä mahdollisimman suuret voimavarat lapsen ja perheen käyttöön. Jotta suuri ja monisäikeinen sosiaalinen verkosto voi toimia, tulee työntekijäverkoston toimia saumattomasti, sillä se on perusta laajempaan yhteistyöhön.

Kuten Mönkkönen toteaa puutteellinen ja jäykkä vuorovaikutus osoittautuu usein haasteeksi verkostotyössä (Mönkkönen 2007, 10–11). Tämän tutkimuksen tulokset osoittavatkin, että päiväkotien ja lastensuojelun verkostossa juuri viestintä tuottaa erityisiä vaikeuksia. Vuorovaikutus ja viestintä ovat yhteistyön perusta, jolle verkostotyöskentely rakentuu. Tämän kartoituksen tulosten mukaan päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyössä viestintä on hidasta ja yhteistyökumppaniin ei välttämättä oteta mielellään yhteyttä lainkaan. Viestinnän tulisi olla nopeaa, ajankohtaista, avointa, ymmärrettävää ja luotettavaa. (Niemi, Niemos & Virikko 2006, 238–243.) Näistä kriteereistä ei tutkimuksen mukaan juuri

mikään täyty tyydyttävästi. Verkoston sujuva viestintä motivoi ja sitouttaa työntekijöitä paremmin yhteistyöhön. (Rousu & Holma 2004a, 20–22.) Viestintää parantamalla työntekijät voisivat siis löytää paremman motivaation panostaa yhteistyöhön. Sujuva viestintä on myös työkalu, jolla yhteistä työskentelyä arvioidaan ja kehitetään. (Rousu & Holma, 2004b, 19). Tämän tutkimuksen tulokset ovat siis samansuuntaisia kuin Mikkolan ja Raitasen (2001) tutkimuksessa, jossa yhteistyöhön kaivattiin avoimempaa ja rohkeampaa vuorovaikutusta. Jos siis verkostotyöskentelyä aiotaan kehittää, kuten Matinkylä- Olarin alueella halutaan, tulisi lähteä liikkeelle vuorovaikutuksen ja viestinnän parantamisesta.

Yhdeksi viestinnän kehittämisehdotukseksi mainittiin vastuuhenkilöiden valitseminen (ks. taulukko 2). Niemi, Nietos ja Virikko (2006, 238–243) painottavat tarkan verkoston tiedotussuunnitelman laatimista sekä vastuuhenkilöiden valitsemista. Tiedotussuunnitelma ja vastuuhenkilöiden nimeäminen voisivat olla selkeitä konkreettisia toimia sujuvamman viestinnän saavuttamiseksi verkostossa.

Vuorovaikutuksen parantamiseksi päiväkodin ja lastensuojelun verkostotyöhön tarvitaan enemmän myös yhteisiä tapaamisia kiireestä huolimatta. Se selkeyttäisi yhteistyötä ja antaisi mahdollisuuden yhteiseen foorumiin, jossa osallistujat voisivat tuoda esiin omia pohdintoja ja kysymyksiään. Kuten tulokset osoittivat, työntekijät eivät tunne toisiaan ja siten yhteydenottaminen tuntuu monesta vaikealta. Tällainen epävarmuus ei kuitenkaan saisi olla esteenä laadukkaalle verkostotyölle. Haasteita tutustumiseen ja toisten työntekijöiden tuntemiseen tuo se, että henkilökunta vaihtuu molemmilla toimijoilla usein.

Osapuolten tutustumiseen voisi kuulua myös työn esittely, sillä päiväkotien toiminta oli kehittämispäivän keskustelujen mukaan lastensuojelun työntekijöille vierasta, kuten myös päinvastoin päiväkotien henkilökunta kaipaa lisää tietoa lastensuojelusta. Työnkuvan esittely toinen toisille auttaisi osapuolia ymmärtämään, mistä käsin yhteistyötä tehdään, juuri kuten Payne (2000,9) omassa teoksessaan ehdotti. Kehittämispäivässä päivähoito toivoi sosiaalityöntekijöiden jalkautumista päiväkoteihin, kuten vuosia sitten tehtiin. Myös siten osapuolet oppisivat tuntemaan paremmin ja verkostotyö olisi tiiviimpää.

Dialogisuuden keskeisiksi elementeiksi nousivat luottamus ja vastavuoroisuus, jotka tutkimuksen pohjalta ovat hukassa päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyössä Matinkylä–Olarissa. Työntekijät eivät tunne toisiaan ja luottamus yhteisöyhteyksiin on heikko. Pohdin sitä, kuinka rakoilevaa verkostotyö tuntuu olevan. Vastaukset paljastivat molemmin puolin ennakkoluuloisen asenteen, joka tuntuu olevan esteenä sujuvalla viestinnällä kuin avoimelle vuorovaikutukselle, saati sitten yhteisesti sovituille toimintatavoille. Dialoginen reflektiivistä avoimuutta, syvällistä kuuntelua ja tiimioppimista sisältävä vuorovaikutus näyttäisi olevan verkostossa suhteellisen olematon.

Tutkimuksen tulokset osoittivat puutteita myös työntekijöiden tietotaidossa lastensuojelun verkostotyön tekemiseen liittyen. Olisi siis tarpeellista kehittää päiväkoteihin oma tiivis ja selkeä aineisto, jossa kerrotaan lastensuojelusta ja verkostotyöstä kaikki olennainen, minkä jokainen päiväkodin työntekijä tulisi tietää. Käytännön asioiden lisäksi, aineistossa voitaisiin esitellä vaitiolovelvollisuuteen liittyviä seikkoja, sillä ne tuottavat usein vaikeuksia lastensuojelu asioissa. Jään kuitenkin vielä miettimään, että puhutaanko tietotaidon puutteista jo koulutuksessa? Antaako päivähoitoon suuntautuvat koulutukset tarvittavat valmiudet toimia moniammatillisissa verkostoissa? Löytyykö erilaisen koulutuksen saaneille työntekijöille oma paikkansa verkostoissa? Osataanko moniammatillisuutta hyödyntää tarpeeksi?

9.2 Tavoitteeksi selkeä ja yhdessä sovittu vastuunjako

Vastuukysymyksiin liittyvät suurimmat vaikeudet verkostotyössä löytyivät erkanevista toimintatavoista. Epämääräiseen vastuunjakoon johtaa myös edellisessä kappaleessa esitelty katkonainen viestintä ja epäsäännölliset ja harvat tapaamiset. Käsitys omasta vastuualueesta vaihteli vastaajilla todella paljon, eikä vastauksista löytynyt selkeää, yhteisesti sovittua rakennetta vastuualueista.

Pohdin sitä, että vastuukysymyksissä tulisi ottaa huomioon myös se, että kaikki päiväkodit eivät tee yhtä paljon yhteistyötä lastensuojelun kanssa, vaan yhteistyön tarve näyttää kasaantuvan enemmän tiettyihin päiväkoteihin. Olisi siis ehkä luontevinta, että niiden päiväkotien johtajat, jotka tekevät eniten ja useimmiten yhteistyötä lastensuojelun kanssa olisivat vastuussa esimerkiksi viestinnän sujumisesta. On kuitenkin totta, että lastensuojelun tarve voi ilmetä missä tahansa päiväkodissa yllättäenkin, joten valmiudet verkostoitumiseen täytyy löytyä jokaisesta päiväkodista. Jokaisella työntekijällä on laissa määrätty velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos lapsesta herää huolta. Ilman ilmoitusta lastensuojelu ei voi toimia, kuin konsultaatio apuna. Kynnys lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on vain aivan liian korkea päivähoidossa, kuten kehittämispäivässä sosiaalityöntekijät kertoivat.

Uutta lastensuojelulakia koskevat tulokset ovat mielestäni hälyttäviä. Lain voimaan tulosta on yli puolitoista vuotta ja silti suurin osa vastaajista ei ole perehtynyt siihen juurikaan tai kokenut mitään muutoksia lain myötä. Tutkijana ajattelen, että tällä hetkellä päivähoitoalueella suunnitteilla oleva lakiin liittyvä perehdytyspäivä olisi pitänyt olla jo vuosi sitten. Toisaalta jokaiselta lasten ja perheiden kanssa päivittäin työskentelevältä tulisi löytää sen verran omaaloitteisuutta, että suurimmat omaa työtä koskevat muutokset ja tarkennukset otettaisiin selville heti lain voimaan tultua.

Vastuunjako ja yhteisen toimintastruktuurin muodostamista helpottaisi myös yhteisten työvälineiden käyttö verkostotyössä. Kuten tulokset osoittivat, huolen vyöhykkeistö on laajalti käytössä päiväkodeissa ja se on havaittu hyväksi välineeksi jäsentää omia ajatuksia huolen herätessä lapsesta. Verkostokokous oli työvälineenä lähes kaikille tuttu, mutta edellä esitellyt haasteet viestinnässä, luottamuspulassa sekä dialogisessa keskustelussa aiheuttavat sen, että verkostokokoukset ovat usein hyödyttömiä.

9.3 Aukoton dokumentointi – turva työntekijälle ja lapselle

Verkostotyön dokumentoinnin kohdalla vastaukset osoittivat, että jokaisella päiväkodilla oli oma systeemi, mikä aiheuttaa epämääräisyyttä kirjaamisessa ja lomakkeissa. Tämä on suuri puute, sillä lastensuojelutyön dokumentointi on tarkasti lailla määrättyä. Lomakkeet tulisi yhtenäistää ja kirjaamistavoista tulisi sopia yhteisesti. Kuten Kääriäinen toteaa, vuorovaikutuksen ollessa viranomaisyhteistyössä usein vähäistä, dokumentit jäävät lähes ainoiksi tiedon välittäjiksi verkostoissa. (Kääriäinen 2003, 97). Dokumentointi on myös työn tekemistä näkyväksi eli myös keino työntekijälle turvata omaa selustaa. (Kääriäinen, Leinonen & Metsäranta 2007, 7-12.) Dokumentointi tulisi siis ottaa vakavasti ja toteuttaa verkostossa yhdenmukaisesti, sillä se turvaa sekä työntekijää että lasta ja perhettä.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että päiväkotien kasvatusvastuullisesta henkilökunnasta yli puolet ei ole kirjoittanut dokumentteja joita olisi käytetty verkostotyössä. Voi olla, että on työntekijöitä joiden kohdalle ei ole sattunut lastensuojelun tarvetta. Toisaalta voi myös olla että, päiväkodinjohtaja hoitaa kaiken dokumentoinnin. Se olisi mielestäni kuitenkin huolestuttavaa, sillä nyt hajautetun johtajuuden aikakaudella päiväkotien johtajat ovat konkreettisesti hyvin vähän paikalla, saati sitten, että heillä olisi mahdollisuus olla ryhmässä havainnoimassa lasta. Tutkimuksen tulosten perusteella uskaltaisin kuitenkin väittää, että lastensuojelun verkostotyön dokumentoinnissa on myös suuria puutteita ja siksi kaikki eivät ole edes olleet tekemisessä asian kanssa. Lapsen kannalta olisi mielestäni ensiarvoisen tärkeää, että erilaisissa pohdinnoissa ja päätöksenteossa olisi lapsen omahoitajan tai ryhmässä toimivan työntekijän kirjoittamia havaintoja ja dokumentteja. He tuntevat lapsen päiväkodissa parhaiten ja huomaavat muutoksia esimerkiksi käytöksessä ja mielialoissa. Ryhmän omat työntekijät ovat tekemisessä myös lapsen vanhempien kanssa päivittäin.

Itse törmäsin tutkimusprosessini aikana toiseen samaa aihepiiriä käsittelevään tutkimukseen: ”Perhetyö ja puheeksiottaminen päivähoidossa. Kontulan varhaisentuen hankkeen loppuraportti” (Monto & Simojoki-Tavi 2005), jossa on liitteenä mielestäni käyttökelpoisia, valmiita lomakkeita lastensuojelun kanssa

tehtävää verkostotyötä varten. Tämän tutkimuksen tuloksista ilmeni, että yksi päiväkodin johtaja käyttää kyseisiä lomakkeita jo, mutta ne voisivat olla käyttökelpoisia kaikkiin päiväkoteihin, ainakin niiden pohjalta voisi lähteä kehittämään Matinkylä- Olariin omaa lomakkeistoa, mikä voisi olla myös toisen opinnäytetyön aihe.

Yleisesti ottaenkin jo olemassa olevia työmuotoja voisi ottaa uudelleen käyttöön tai lähteä edes kehittämään niitä tarpeisiin sopiviksi. Kehittämispäivässä ilmennyt entinen tapa siitä, kuinka sosiaalityöntekijät jalkautuivat tutustumaan päiväkoteihin muutaman kerran vuodessa tai edes kerran vuodessa, olisi mielestäni oikein käyttökelpoinen työmuoto, jolla edistettäisiin yhteistyön sujuvuutta ja säännöllisyyttä. Päiväkodeissa lähes päivittäin lapsista tehtäviä havaintojen kirjauksia tai harvemmin tehtäviä varhaiskasvatussuunnitelmia voitaisiin myös mielestäni hyödyntää enemmän.

9.4 Ajatuksia tutkimuksen tekemisestä

Tämän tutkimuksen tekeminen on ollut pitkä prosessi, jonka aikana olen oppinut paljon sekä itsestäni että tutkimuksen tekemisestä. Aloitin opinnäytetyön työstämisen aineistoon perehtymisellä jo keväällä 2008, joten on ollut erittäin palkitsevaa saattaa tämä tutkimusprosessi loppuun.

Kun aloitin tutkimuksen työstämisen, minulla oli vaikeuksia valita mihin laajasta verkostotyön kentästä ryhdyn perehtymään. Jouduin pohtimaan usean kuukauden ajan aiheen rajausta, sillä koko teema päivähoidon ja lastensuojelun moniammatillisesta yhteistyöstä tuntui minusta mielenkiintoiselta. Olin perehtynyt sosionomi-opinnoissani erityisesti päivähoitoon ja lastensuojeluun, ja ajattelin voivani käsitellä tutkimuksessani kahden palvelun yhteistyötä kokonaisuudessaan. Teoriatietoon perehtyminen, opettajilta ja työelämän yhteistyökumppanilta saadut hyvät vinkit sekä viikkojen pohdinta auttoivat minua kuitenkin löytämään opinnäytteeseeni rajatun ja johdonmukaisen asiakokonaisuuden.

Tällainen olennaisen tiedon erottaminen valtavasta informaatiomassasta on ollut ammatillisen kasvun lisäksi tärkeä osa persoonallista kasvuani. Olen aina ollut kiinnostunut useasta eri asiasta yhtä aikaa ja olen koko sosionomiopintojen ajan kehittänyt itsessäni taitoa keskittyä hyvin yhteen tai korkeintaan muutamaan asiaan yhtä aikaa. Tutkimusprosessi on kasvattanut minussa myös kärsivällisyyttä ja epävarmuudensietokykyä.

Mitä ammatilliseen kasvuun tulee, olen saanut prosessin aikana paljon työkaluja ammatillisen informaation etsimiseen, tulkitsemiseen ja käsittelyyn. Päästessäni tutustumaan erilaisiin työryhmiin ja kokouksiin, koen olleeni osa Matinkylä- Olarin päiväkotien ja lastensuojelun ammatillista verkostoa. Pääsin siten seuraamaan verkostotyön haasteita aidoissa tilanteissa keskellä päiväkotien arkea.

Päästessäni siirtymään suoraan opinnoista työelämän ytimeen, koen tutkimusprosessista olevan minulle paljon hyötyä lasten ja perheiden kanssa työskennellessäni. Olen oppinut paljon tarpeellista tietoa lastensuojelusta ja verkostoissa työskentelemisestä, joita pystyn tarpeen tullen hyödyntämään. Pystyn myös jakamaan oppimaani tietoa työpaikallani, juuri kuten verkostotyön ajatuksena on. Voin aina toivoa, että lastensuojelun tarvetta ei työssäni ilmenisi, mutta kun se päivä todennäköisesti kuitenkin joskus koittaa, on minulla mielestäni hyvät valmiudet lähteä työstämään prosessia lapsen, perheen ja muiden ammattilaisten kanssa eteenpäin.

LÄHTEET

- Anttila, Markus & Rousu, Sirkka 2004. Haravalla kootut. Moniasiantuntijuus, strateginen kumppanuus, seudullinen kumppanuus. Lastensuojelun keskusliitto ja Suomen Kuntaliitto.
- Arnkil, Tom Erik 2004. Verkostotyö lastensuojelussa – menetelmät huolen mukaan. Teoksessa Annamaija Puonti; Tuula Saarnio & Anne Hujala. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Espoon kaupungin valtuusto. Espoon suomen- ja ruotsinkielisen päivähoiton järjestämisen strategiset linjaukset vuosille 2007–2012. Valtuuston kokous 10.9.2007.
- Haapamäki, Jouko; Kaipio, Kalevi; Keskinen, Soili; Uusitalo, Ilkka & Kuoksa, Maria 2000. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Helsinki: Tammi.
- Heikkilä, Jorma & Heikkilä, Kristiina 2001. Dialogi – avain innovatiivisuuteen. Juva: WSOY.
- Heikkilä, Kristiina 2002. Tiimit – avain uuden luomiseen. Helsinki: Kauppakaari.
- Heinonen, Hanna; Kajuutti, Anna-Kaisa; Veistilä, Minna & Salmi, Merja 2003. Yhteistyöllä kehittämiseen. Kartoitus sosiaalihuollon erityispalveluista Etelä- Suomessa. Etelä- Suomen lääninhallituksen julkaisuja 2004.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Härkönen, Soile & Martikainen, Taina 2000. Lasten päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyön kehittäminen Oulunkylän sosiaalitoimiston alueella – päiväkotien työntekijöiden näkemyksiä yhteistyöstä. Diakoniamattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Isaacs, William 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Uraauurtava lähestyminen liike-elämän viestintään. Kauppakaari: Jyväskylä.
- Juholin, Elisa 2008. Viestinnän vallankumous. Löydä uusi työyhteisöviestintä. Helsinki: Wsoypro

- Karila, Kirsti & Nummenmaa, Raija 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Helsinki: Wsoy.
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: PS-kustannus
- Koskela, Lasse; Koskinen, Jari & Lankinen, Pasi 2007. Viestintä verkostoissa ja innovaatioissa. Helsinki: Wsoy
- Kumpulainen, Aila 2008. Lastensuojelu vuonna 2008. Uuden lastensuojelulain ensimmäinen toteuttamisvuosi ja siitä koottavat tiedot avo-, sijais- ja jälkihuollossa. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Kuusikko työryhmä. Viitattu 25.1.2009.
http://www.kuusikkokunnat.fi/SIRA_FILES/LS2008.pdf
- Kääriäinen, Aino 2003. Lastensuojelun sosiaalityö asiakirjoina: dokumentoinnin ja tiedonmuodostuksen dynamiikka. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta, yhteiskuntapolitiikan laitos. Väitöskirja.
- Kääriäinen, Aino; Leinonen, Ansa & Metsäranta, Hannele 2007. Lastensuojelutyön dokumentointi. Opastusta ja ideoita käytäntöön. Helsinki: Palmenia.
- Lastensuojelun käsikirja. Dokumentointi lastensuojelussa. Viitattu 9.3.2009.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/dokumentointi/>
- LsL; Lastensuojelulaki 417/2007
- Miettinen, Seija; Miettinen, Merja; Nousiainen, Inkeri & Kuokkanen, Liisa 2000. Itsensä johtaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Wsoy
- Mikkola, Ilona & Raitanen, Tanja 2001. Lastensuojelun ja päiväkotien yhteistyö Porissa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Monto, Eeva & Simojoki- Tavi, Hanna 2005. Perhetyö ja puheeksiottaminen päivähoitossa. Kontulan varhaisentuen hankkeet loppuraportti. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2005: 7.
- Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus – Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.
- Niemi, Terttu; Nietosvuori, Leena & Virikko, Helena 2006. Hyvinvointialan viestintä. Helsinki: Edita.
- Payne, Malcolm 2000. Teamwork in multiprofessional care. New York: Palgrave.

- Pohjola, Anneli 2003. Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja.
- Primietta, Marina 2007. Huolen puheeksiotto: toimintamallin kehittäminen Kuumatamon päiväkotiin. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ylempi AMK-opinnäytetyö.
- Primietta, Marina 2009. Päiväkodinjohtaja, Olarin päiväkotia. Espoo. Henkilökohdallinen tiedonanto 6.3.2009.
- Puonti, Annamajaja; Saarnio, Tuula & Hujala, Anne 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.
- Ritamo, Pirjo & Vikman, Tiina 1998. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö (alueena Itä-Helsinki). Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Rousu, Sirkka & Holma, Tupu 2004a. Lastensuojelupalvelujen onnistumisen arviointi. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Rousu, Sirkka & Holma, Tupu 2004b. Lastensuojelupalvelujen laadunhallinta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Räty, Tapio 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita.
- Saastamoinen, Kati 2008. Lastensuojelulaki 2008. Koulutusmateriaali päivähoiton henkilökunnalle.
- Seikkula, Jaakko & Arnkil Tom Erik 2005. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Tammi.
- Seppänen, Hannu 2008. Lapsen hyvinvoinnin riskitekijöiden tunnistaminen ja hyvinvoinnin vahvistaminen päivähoitossa ennen lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Opinnäytetyö.
- Taskinen, Sirpa 2007. Lastensuojelulaki (417/2007). Soveltamisopas. Stakes: oppaita 65.
- Tulensalo, Laura & Ylä-Herranen, Tiina 2009. Avoimen Dialogin ja verkostotyön mahdollisuudet lastensuojelussa. Teoksessa Ilona Tanskanen & Eeva Timonen-Kallio. Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turun ammattikorkeakoulu oppimateriaaleja.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes oppaita 56.

Viinämäki, Leena 2007. Triangulatiivisen tutkimusasetelman soveltamismahdollisuudet. Teoksessa Leena Viinämäki & Erkki Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Virtanen, Päivi 1999. Verkostoituva asiakastyö. Helsinki: Kirjayhtymä.

LIITE 1: Kirje johtajille

26.3.2009

Arvoisa päiväkodin johtaja!

Teidän päivähoitoalueen päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyötä kartoittavaan tutkimukseeni liittyvät sähköiset kyselyt ovat vihdoinkin valmiit!

→ Saat maanantaina 30.3.2009 sähköpostiisi kaksi viestiä. Toisessa niistä on sähköinen linkki avoimeen kyselyyn, johon sinä johtajana vastaat.

→ Toisessa viestissä on sähköinen linkki strukturoituun kyselyyn, johon vastaa päiväkotisi kasvatustuossa oleva henkilökunta. Pyytäisin, että välittäisit sen viestin henkilökuntasi sähköpostiin heti silloin maanantaina, jotta kaikille jäisi sama vastausaika.

→ Toivoisin sinun motivoivan henkilökuntaasi vastaamaan, sillä kaikki vastaukset ovat tutkimuksen onnistumisen kannalta erittäin tärkeitä!

→ Ohessa on paperi, jossa tutkimuksen idea on selitetty lyhyesti. Toivoisin sinun laittavan sen näkyville päiväkotisi esim. kahvihuoneeseen, siten että kasvatustuossa oleva henkilökunta voisi siihen tutustua ja samalla motivoitua vastaamaan heti ensi viikolla.

→ Kun nämä viestit saapuvat maanantaina, niin toivoisin sinun kuittaavan sen lähettämällä minulle sähköpostiin, pienen viestin, kuten "Linkit saapuivat perille" yms., jotta tiedän varmasti kaikkien saaneen sen.

→ Vastausaikaa on kaksi viikkoa, mikä kerrotaan myös kyselyn yhteydessä.

→ Jos sinulla on kysyttävää kyselyihin tai tutkimukseen liittyen, niin vastaan mielelläni!

Keväisin yhteistyöterveisin,
 Hanne Koski
 sosionomi-opiskelija
 Diakonia-ammattikorkeakoulu
 p.040-7631432
 hanne.koski@student.diak.fi

LIITE 2: Strukturoitu kysely

Päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyön kartoitus Matinkylä-Olarin alueella

Matinkylä-Olarin päivähoitoalueen henkilöstöltä nousseiden ajatusten pohjalta toteutetaan tutkimusta alueen päiväkotien ja lastensuojelun välisestä verkostotyöstä. Tutkimus kartoittaa erityisesti verkostotyön vastuunjakoa ja dokumentointia, jotka ovat saaneet uusia puitteita lastensuojelulain (417/2007) myötä. Lapsen edun turvaaminen sekä perheen haasteellisen elämäntilanteen ratkominen edellyttää sujuvaa ja laadukasta yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Tutkimuksen tarkoitus on kehittää verkostotyötä sujuvammaksi.

Kysely on lähetetty Matinkylä-Olarin päiväkotien kasvatusvastuussa oleville henkilöille. Kaikki vastaukset käsitellään anonymisti ja tulokset raportoidaan opinnäytetyön muodossa. Kaikki alueen päiväkodin johtajat saavat raportin sähköisen version. Myös muilla on mahdollisuus saada raportti ottamalla yhteyttä allekirjoittaneeseen.

Ajatuksesi päivähoitoalan/lastensuojelun ammattilaisena ovat merkittävä osa tutkimusta, joten on toivottavaa, että vastaat tähän kyselyyn huolellisesti ja oman kokemuksesi perusteella. Vastausaikaa on kaksi viikkoa 30.3. – 9.4.2009. Jos sinulla on kysyttävää tutkimukseen liittyen, ota yhteys allekirjoittaneeseen.

Ystävällisin terveisin,
 Hanne Koski
 sosionomi-opiskelija
 Diakonia-ammattikorkeakoulu
 puh. 040 763 1432
 hanne.koski@student.diak.fi

Taustatiedot

1) Sukupuoli *

- Nainen
 Mies

2) Ikä *

- 18 - 30
 31 - 40
 41 - 50
 51 - 65

3) Työvuosien määrä päivähoidossa/lastensuojelussa *

- 0 - 2
 3 - 5
 6 - 10
 yli 10

4) Toimenkuva *

Valitse asteikosta se arvo, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi kustakin väittämästä.

1 = Täysin eri mieltä 2 = Melko eri mieltä 3 = Melko samaa mieltä 4 = Täysin samaa mieltä

5) Verkostotyö *

	1	2	3	4
1. Verkostotyöllä tarkoitetaan työntekijäverkostojen ja sosiaalistenverkostojen jaetun asiantuntemuksen hyödyntämistä jonkin haasteen ratkaisemiseksi. *	☐	☐	☐	☐
2. Olen ollut useasti osallisena lastensuojelun kanssa tehtävässä verkostotyössä. *	☐	☐	☐	☐
3. Lastensuojelun kanssa tehtävä verkostotyö on mielestäni sujuvaa. *	☐	☐	☐	☐
4. Olen saanut mielestäni kattavasti tietotaitoa verkostotyön tekemiseen koulutuksen ja/tai työni kautta. *	☐	☐	☐	☐
5. Olen tietoinen käytettävissä olevista verkostotyön työvälineistä (esim. huolen vyöhykkeistö, läheisneuvonpito, verkostokartta, ennakoitdialogit) *	☐	☐	☐	☐
6. Päiväkodin ja lastensuojelun välinen viestintä on sujuvaa. *	☐	☐	☐	☐
7. Mielestäni verkostotyön työvälineet ovat käyttökelpoisia. *	☐	☐	☐	☐
8. Verkostotyö on mielestäni sujuvaa sellaisenaan, eikä kaipaa kehittämistä. *	☐	☐	☐	☐
9. Olen valmis lisäämään omaa työpanostani verkostotyön kehittämiseksi työpaikallani. *	☐	☐	☐	☐

6) Vastuunjako päiväkodin ja lastensuojelun verkostotyössä *

	1	2	3	4
10. Päiväkotimme koko henkilöstö tekee tarvittaessa verkostotyötä lastensuojelun kanssa. *	☐	☐	☐	☐
11. Päiväkodin ja lastensuojelun verkostotyön vastuunjako on mielestäni selkeä. *	☐	☐	☐	☐
12. Lastensuojelutarpeen arvioiminen lapsen/perheen asioissa päiväkodissa on mielestäni sujuvaa. *	☐	☐	☐	☐
13. Lastensuojelutarpeen ilmaantuessa päiväkodissa, tiedän miten minun tulee toimia. *	☐	☐	☐	☐
14. Koen roolini selkeäksi lastensuojelun kanssa tehtävässä verkostotyössä. *	☐	☐	☐	☐
15. Vastuunjako lastensuojelun kanssa tehtävässä verkostotyössä on selkeä. *	☐	☐	☐	☐

7) Dokumentointi verkostotyössä *

	1	2	3	4
16. Dokumentoinnilla tarkoitetaan erilaisten asiakirjojen ja muistiinpanojen kirjoittamista ja niiden lukemista. *	☐	☐	☐	☐
17. Dokumentointi on osa verkostotyön tiedonkulkua. *	☐	☐	☐	☐
18. Olen kirjoittanut lasta tai perhettä koskevia asiakirjoja, joita on käytetty lastensuojelun kanssa tehtävään verkostotyöhön. *	☐	☐	☐	☐
19. Lastensuojeluasiakirjojen kirjoittaminen ja lukeminen on mielestäni selkeää, enkä kaipaa siihen lisää ohjeistusta. *	☐	☐	☐	☐
20. Dokumentointi turvaa sekä lapsen ja perheen että työntekijän toimintaa. *	☐	☐	☐	☐
21. Saan pyydettyä apua dokumentoinnissa työpaikaltani. *	☐	☐	☐	☐
22. Lastensuojelutyön dokumentointi on päiväkodissamme aina perheen ja verkoston muiden viranomaisten kanssa yhdessä sovittua ja jaettua. *	☐	☐	☐	☐
23. Olen perehtynyt uuteen lastensuojelulakiin (417/2007) ja siinä oleviin tarkennuksiin ja muutoksiin, jotka koskevat työtäni. *	☐	☐	☐	☐

Haluan lähettää vastaukset

LIITE 3: Avoin kysely

Webropol

Sivu 1

Päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyön kartoitus Matinkylä-Olarin alueella

Matinkylä-Olarin päivähoitoalueen henkilöstöltä nousseiden ajatusten pohjalta toteutetaan tutkimusta alueen päiväkotien ja lastensuojelun välisestä verkostotyöstä. Tutkimus kartoittaa erityisesti verkostotyön vastuunjako ja dokumentointia, jotka ovat saaneet uusia puitteita lastensuojelulain (417/2007) myötä. Lapsen edun turvaaminen sekä perheen haasteellisen elämäntilanteen ratkominen edellyttää sujuvaa ja laadukasta yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Tutkimuksen tarkoitus on kehittää verkostotyötä sujuvammaksi.

Kysely on lähetetty Matinkylä-Olarin päiväkotien kasvatustuissa oleville henkilöille. Kaikki vastaukset käsitellään anonymisti ja tulokset raportoidaan opinnäytetyön muodossa. Kaikki alueen päiväkodin johtajat saavat raportin sähköisen version. Myös muilla on mahdollisuus saada raportti ottamalla yhteyttä allekirjoittaneeseen.

Ajatuksesi päivähoitoalan/lastensuojelun ammattilaisena ovat merkittävä osa tutkimusta, joten on toivottavaa, että vastaat tähän kyselyyn huolellisesti ja oman kokemuksesi perusteella. Vastausaikaa on kaksi viikkoa 30.3. – 9.4.2009. Jos sinulla on kysyttävää tutkimukseen liittyen, ota yhteys allekirjoittaneeseen.

Ystävällisin terveisin,
 Hanne Koski
 sosionomi-opiskelija
 Diakonia-ammattikorkeakoulu
 puh. 040 763 1432
 hanne.koski@student.diak.fi

Taustatiedot

1) Sukupuoli *

- Nainen
 Mies

2) Ikä *

- 18 - 30
 31 - 40
 41 - 50
 51 - 65

3) Työvuosien määrä päivähoidossa/lastensuojelussa *

- 0 - 2
 3 - 5
 6 - 10
 yli 10

4) Toimenkuva *

13) Kerro päiväkodin ja lastensuojelun verkostotyön dokumentoinnista työpaikallasi. *

Huomioi vastauksessasi seuraavat neljä näkökulmaa: kuka dokumentoi, mitä asioita dokumentoidaan, miten dokumentoidaan (valmiit lomakkeet/vapaamuotoinen kirjaaminen) ja kenelle dokumentti välitetään eteenpäin?

14) Miten kehittäisit päiväkodin ja lastensuojelun verkostotyön dokumentointia? ***15) Miten uusi lastensuojelulaki (417/2007) on muuttanut päiväkodin ja lastensuojelun välistä verkostotyötä? *****16) Onko jotain muuta, mitä haluat kertoa päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyön kehittämiseen liittyen? ***

Haluan lähettää vastaukset